

JAARVERSLAG EN JAARREKENING
2012

INHOUDSOPGAVE

I. VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voorwoord	4
1. Missie en strategie	6
2. Eumedion: gesprekspartner van beleidsmakers	7
3. Eumedion: overlegplatform met beursgenoteerde vennootschappen	23
4. Eumedion: participant in nationale en internationale gremia	26
5. Eumedion: dienstverlening aan deelnemers.....	30
6. Deelnemers van Eumedion	37
7. Governance	38
8. Financiële situatie	44

II. EUMEDION JAARREKENING 2012

1. Balans per 31 december 2012.....	47
2. Winst-en-verliesrekening over 2012	48
3. Algemene toelichting	49
4. Toelichting op de balans per 31 december 2012.....	50
5. Toelichting op de winst-en-verliesrekening over 2012.....	52
6. Begroting 2012 versus werkelijke cijfers 2012.....	54

III. OVERIGE GEGEVENS

1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	56
2. Samenstelling bestuur	58
3. Samenstelling bureau Eumedion.....	63
4. Samenstelling commissies en werkgroepen.....	65
5. Lijst van deelnemers	69
6. Contact.....	72

I. VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voorwoord

Het Europese ‘seizoen’ van aandeelhoudersvergaderingen 2012 is, althans volgens Europees Commissaris Michel Barnier (Interne Markt), de geschiedenis ingegaan als een “aandeelhouderslente”. Aandeelhouders namen in 2012 in toenemende mate een kritische houding aan jegens de beloning van bestuurders van beursvennootschappen. Aandeelhouders van grote vennootschappen als Barclays, AstraZeneca, Prudential, UBS, WPP, Trinity Mirror, Aviva, Citigroup en Carrefour stemden in groten getale tegen de voorstellen tot goedkeuring van het remuneratierapport. Aandeelhouders van Nederlandse beursvennootschappen zijn deze fase al voorbij. Nederlandse beursvennootschappen hebben al sinds 2008 te maken hebben met aandeelhouders die het beloningsbeleid kritisch beoordelen. In dat jaar werd voor het eerst een voorstel voor een aangepast beloningsbeleid door aandeelhouders verworpen; dat van Philips. Sindsdien is de aandeelhouderslente in Nederland langzaam overgegaan in een ‘aandeelhouderszomer’. De opkomst op de Nederlandse aandeelhoudersvergaderingen doet inmiddels niet meer onder voor menig landelijke verkiezing: ongeveer 65% in 2012. En belangrijker nog is dat daar waar recentelijk de dialoog en het kritische stemgedrag van aandeelhouders zich veelal beperkten tot het beloningsbeleid van het bestuur en de machtiging om nieuwe aandelen uit te geven, verbreedden zij zich in 2012 tot de inrichting en de kwaliteit van de raad van commissarissen en van de raad van bestuur. Als voorzitter en directeur van Eumedion zijn wij er trots op dat Eumedion en haar deelnemers aan deze vooruitgang een belangrijke bijdrage hebben kunnen leveren. Het ‘Nederlandse model’ van samenwerking tussen institutionele beleggers en het voeren van constructieve, collectieve dialogen met bestuurders, commissarissen en staf van Nederlandse beursvennootschappen loopt voorop bij heel veel andere landen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de belangstelling die voor ons model vanuit het Verenigd Koninkrijk bestaat; het land dat bekend staat als voorloper op corporate governance terrein. Eumedion is in 2012 gevraagd om betrokken te worden bij het opzetten van een Brits Investors’ Forum, waarin naar het Eumedion-model, alle ‘bloedgroepen’ van Britse én niet-Britse institutionele beleggers moeten gaan samenwerken. Daarnaast werd Eumedion uitgenodigd om zitting te nemen in een Britse werkgroep die tot taak had om guidance op te stellen om een meer effectieve dialoog tussen Britse vennootschappen en hun aandeelhouders te voeren. Elementen van de vormgeving van de collectieve dialoog in Nederland zijn overgenomen in de uiteindelijke guidance dat in maart van dit jaar is gepresenteerd.

De afgelopen jaren heeft Eumedion niet alleen bijgedragen aan het tot stand brengen van collectieve dialogen tussen institutionele beleggers en de Nederlandse beursvennootschappen, maar heeft zij zoals bekend haar werkterrein ook verbreed van alleen corporate governance naar ook duurzaamheid. Helaas nam Marleen Janssen Groesbeek eind 2012 afscheid van Eumedion.

Eumedion

Zij heeft het onderwerp 'duurzaamheid' binnen Eumedion op de kaart gezet. Wij proberen rond de zomer 2013 een vervanger voor haar te kunnen presenteren. Het belang dat Eumedion hecht aan goede verslaggeving door beursvennootschappen werd in 2012 onderstreept door de indiensttreding van een nieuwe medewerker verslaggeving, Martijn Bos. Bij zowel de nationale als internationale 'standard setters' laat hij het geluid van institutionele beleggers horen.

Andere werkzaamheden die in het voorwoord het memoreren waard zijn, is de totstandkoming van de 'Wet Frijns' en de publicatie van het Eumedion-onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van Nederlandse aandelen door een geselecteerde groep Nederlandse institutionele beleggers. Samen met de Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen (VEUO) en VNO-NCW is het gelukt om de Tweede Kamer ervan te overtuigen het wetsvoorstel Frijns ingrijpend aan te passen. Zo werd de door de minister van Financiën voorgestelde verplichting voor 3%-aandeelhouders om aan te geven of zij al dan niet bezwaar hebben tegen de strategie van de betreffende onderneming geschrapt. Een verhoging van de administratieve lasten voor verschillende institutionele beleggers werd hiermee voorkomen. Verder wordt het dankzij de doorgevoerde aanpassingen voor aandeelhouders gemakkelijker om hun medeaandeelhouders op de hoogte te stellen van hun oordeel over onderwerpen die op de agenda van de aandeelhoudersvergadering staan. Vanaf 1 juli a.s. kunnen zij, net als de ondernemingen, bijvoorbeeld gemakkelijker een campagne starten om voor of juist tegen een bepaald voorstel te stemmen. Dit zal bijdragen aan een kwalitatief betere besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering. Aan het onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van de Nederlandse aandelen, dat werd uitgevoerd door de Universiteit Tilburg, heeft een zestal Eumedion-deelnemers meegedaan. Het onderzoek bevestigt de langetermijnfocus van Nederlandse pensioenfondsen en vermogensbeheerders: meer dan 80% van de omvang van de aandelenportefeuilles wordt voor vijf jaar of langer aangehouden en ten minste 55% voor een periode van ten minste 10 jaar. De resultaten van het onderzoek hebben inmiddels hun weg al gevonden in politiek Den Haag.

In het voorliggende jaarverslag vindt u een overzicht van de vele werkzaamheden en activiteiten die Eumedion in 2012 heeft verricht. Wij willen niet alleen de Eumedion-deelnemers bedanken die dit mede mogelijk hebben gemaakt, door zowel hun inzet in de verschillende Eumedion-commissies als door hun financiële steun, maar uitdrukkelijk ook de medewerkers van het Eumedion-bureau die de werkzaamheden en activiteiten hebben voorbereid, opgezet of uitgevoerd.

Amsterdam, 20 juni 2013

Peter Borgdorff, voorzitter

Rients Abma, directeur

1. MISSIE EN STRATEGIE

1.1 Missie

Eumedion stelt zich ten doel om vanuit de verantwoordelijkheid van de bij haar aangesloten institutionele beleggers goede corporate governance te ontwikkelen en daarbij de acceptatie en naleving van corporate governance standaarden door beursvennootschappen en institutionele beleggers te bevorderen, vooral in Nederland en Europa. Integraal onderdeel van die doelstelling zijn ook aspecten van duurzaamheid.

1.2 Strategie om doelstelling te behalen

Eumedion tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- a) het bevorderen van overleg tussen institutionele beleggers onderling en met beursvennootschappen en de representatieve organisaties;
- b) het voeren van overleg met de Nederlandse overheid, instellingen van de Europese Unie (EU) alsmede andere relevante autoriteiten en brancheorganisaties;
- c) het beïnvloeden van wet- en regelgeving;
- d) het verlenen van diensten aan haar deelnemers op het terrein van corporate governance en daaraan gerelateerde ES-aspecten.

2. EUMEDION: GESPREKSPARTNER VAN BELEIDSMAKERS

Eumedion is ook in 2012 gesprekspartner van de nationale en Europese beleidsmakers en toezichthouders geweest voor beleid en wetgeving op het terrein van corporate governance, aandeelhoudersrechten, duurzaamheid, en financiële toezichtwetgeving. Op verschillende terreinen heeft deze inspanning geleid tot een betere bescherming en/of verduidelijking van de positie van institutionele beleggers. In 2012 is er onder meer veel aandacht geweest voor nieuwe nationale en Europese transparantieregels, nieuwe regels voor banken, *integrated reporting*, de rol van de externe accountant en de mogelijke belasting op financiële transacties (FTT)¹. Hieronder worden alle belangrijke ondernomen beleidsinitiatieven van Eumedion toegelicht.

2.1 Europees Actieplan corporate governance en ondernemingsrecht

Op 12 december 2012 heeft de Europese Commissie het Europees Actieplan Corporate Governance en Ondernemingsrecht gepubliceerd. In het Actieplan worden belangrijke contouren geschetst voor beleid en wetgeving over corporate governance voor de komende jaren. De Europese Commissie kondigt in totaal 16 initiatieven aan om de governancestructuur van de Europese beursgenoteerde ondernemingen te versterken. Eén van de initiatieven is om alle Europese beursgenoteerde ondernemingen te verplichten het beloningsbeleid en het remuneratierapport ter stemming aan de aandeelhoudersvergadering aan te bieden.

Ook zullen Europese institutionele beleggers verplicht worden gesteld hun stem- en engagementbeleid te openbaren, alsmede hun stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen. Verder krijgt de aandeelhoudersvergadering de mogelijkheid om te stemmen over belangrijke transacties waarbij tegenstrijdige belangen een rol (kunnen) spelen. Voorts kondigt de Europese Commissie aan om in 2013 samen met de nationale autoriteiten en met de Europese beurstoezichthouder ESMA 'guidance' te ontwikkelen ten aanzien van de interpretatie van het begrip 'acting in concert' in zowel de Transparantie- als in de Overnamerichtlijn.

Het Actieplan volgt onder meer op een eerdere consultatie van de Europese Commissie over de toekomst van het Europese vennootschapsrecht. In haar consultatiereactie van 3 mei 2012 heeft Eumedion aangegeven dat aandeelhouders van alle Europese beursgenoteerde ondernemingen op een relatief eenvoudige en efficiënte wijze toegang tot de rechter moeten kunnen krijgen, teneinde hun belangen beter te kunnen beschermen.¹ Een geharmoniseerd kader voor het verhalen van eventuele schade door aandeelhouders als gevolg van schendingen van het ondernemingsrecht is daarvoor wenselijk. Eumedion toont zich in de reactie geen voorstander van ingrijpende wijzigingen in de bestaande Europese richtlijnen op het terrein van het vennootschapsrecht. Daarvoor bestaat binnen Europa, naar de mening van Eumedion, te weinig draagvlak.

¹ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-05_response_ec_consultation_future_company_law.pdf.

Eumedion heeft op 25 februari 2013 een brief gestuurd aan de Europese Commissie waarin steun wordt betuigd aan het Actieplan. De verwachting is dat in het najaar van 2013 de eerste concrete wetgevende initiatieven worden gepubliceerd.

2.2 Wetsvoorstel implementatie van voorstellen van commissie-Frijns om transparantie en verantwoordelijkheden van aandeelhouders te versterken

Veel energie heeft Eumedion ook in 2012 gestoken in het veelbesproken wetsvoorstel Frijns. Dit begon op 12 januari 2012 met een brief die Eumedion samen met VNO-NCW en de Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen (VEUO) schreef aan de Tweede Kamer met de dringende oproep om de voorgenomen verplichting voor grootaandeelhouders van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen om te melden of zij al dan niet bezwaar hebben tegen de strategie van de betreffende onderneming te schrappen.² Deze 'strategiemelding' zal leiden tot meldingen die vanwege hun pro forma karakter geen goed inzicht geven in de gevoelens van de aandeelhouders over de strategie, niet in de Nederlandse corporate governance structuur passen en de spanningen tussen beursgenoteerde ondernemingen en aandeelhouders alleen maar kunnen vergroten, zo staat in de brief.

De oproep vond gehoor. Door aanvaarding van drie amendementen tijdens de stemming in de Tweede Kamer op 5 juli 2012 is het wetsvoorstel Frijns aanzienlijk gewijzigd en aanmerkelijk verbeterd. Anders dan aanvankelijk voorgesteld worden aandeelhouders in Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen niet verplicht om te melden of zij al dan niet bezwaar hebben tegen de strategie van de betreffende onderneming. De Tweede Kamer ging verder akkoord met een door Eumedion gesteund amendement dat het voor een aandeelhouder relatief eenvoudig maakt om medeaandeelhouders op de hoogte te stellen van hun oordeel over onderwerpen die op de agenda van de aandeelhoudersvergadering staan. Ook is bij amendement besloten de reikwijdte van de meldingsregeling voor substantiële aandelenpakketten te verbreden naar substantiële shortposities (vanaf 3%). Hierdoor krijgen beursgenoteerde ondernemingen en aandeelhouders scherper inzicht in het werkelijke economische risico dat een aandeelhouder loopt wanneer deze gaat stemmen. De Tweede Kamer ging ook akkoord met het kabinetsvoorstel om de wettelijke drempel voor het agenderingsrecht voor aandeelhouders op te trekken naar 3% van het geplaatste kapitaal. Beursgenoteerde ondernemingen mogen, in samenspraak met hun aandeelhoudersvergadering, echter kiezen voor handhaving van lagere drempels in hun statuten.

Vanwege bezwaren tegen de door de Tweede Kamer aanvaarde verhoging van de wettelijke drempel voor het agenderingsrecht naar 3% van het kapitaal heeft Eumedion op 13 september 2013 een brief gestuurd aan de Eerste Kamer.³ Eumedion had graag schrapping van dit element gezien,

² http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2012-01_brief_wetsvoorstel_frijns.pdf.

³ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2012-09_brief_wetsvoorstel_frijns_eerste_kamer.pdf

maar dit stuitte op bezwaren in de Tweede Kamer. Eumedion riep de Eerste Kamer daarom op om bij de minister van Financiën aan te dringen op een spoedige evaluatie van de praktijkeffecten van de wet (binnen twee jaar). Dit vond weerklank in de Senaat. In reactie op deze oproep zei de minister dat hij onder meer de jaarlijkse AVA-evaluaties van Eumedion zal gebruiken om de effecten van de verhoging van de drempel voor het agenderingsrecht van aandeelhouders in de gaten te houden. “Ik verwacht dat wanneer de verhoging van de agenderingsdrempel tot verschuivingen in het gebruik van het agenderingsrecht leidt, dit in het evaluatiedocument naar voren komt”, aldus de minister. Het wetsvoorstel is vervolgens op 13 november 2012 door de Eerste Kamer aangenomen en zal op 1 juli 2013 in werking treden.

2.3 Rol van de externe accountant

Eumedion heeft ook in 2012 zowel nationaal, Europees als wereldwijd nadrukkelijk haar stem laten horen in de discussie over de rol en de kwaliteit van de externe accountant. Belangrijke thema's daarbij zijn het scheiden van controlewerkzaamheden en andere dienstverlening door accountantskantoren, roulatie van accountantskantoren en het informatieve gehalte van de accountantsverklaring.

Consultatiedocument accountancy

Op nationaal terrein heeft Eumedion op 31 januari 2012 een brief geschreven aan de minister van Financiën met een reactie op het consultatiedocument ‘accountancy’.⁴ Eumedion heeft daarin aangegeven voorstander te zijn van een verbod voor een accountantskantoor om niet-controlegerelateerde diensten aan te bieden aan de onderneming waarvan dat kantoor de jaarrekening controleert. Eumedion heeft in haar reactie verder aangegeven geen voorstander van een verplichte periodieke roulatie van accountantskantoren, zoals voorgesteld door de Europese Commissie. Eumedion prefereert een periodiek (eens in de zes jaar) verplichte aanbesteding van de controleopdracht, waaraan ook het huidig controlerend accountantskantoor kan deelnemen.

Wetsvoorstel betreffende het accountantsberoep

Met dezelfde blik heeft Eumedion gekeken naar de ontwikkelingen rondom het wetsvoorstel betreffende het accountantsberoep. Naar aanleiding van de door de Tweede Kamer aangebrachte amendementen op dat wetsvoorstel, heeft Eumedion op 11 mei 2012 een kritische brief gestuurd aan de Eerste Kamer.⁵ Eumedion heeft daarin vooral kritiek gegeven op de voorgestelde verplichte periodieke roulatie van accountantskantoren en op de voorgestelde reikwijdte van het verbod op het aanbieden van alle commerciële diensten aan een onderneming door het accountantskantoor dat de jaarrekening van deze onderneming controleert. Mocht de Eerste Kamer echter willen vasthouden

⁴ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012-01_reactie_minfin_consultatie_accountancy.pdf.

⁵ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-05_wetsvoorstel_accountantsberoep.pdf.

aan de verplichte periodieke kantoorroulatie dan vraagt Eumedion de senaat zich hard te maken voor een ruime overgangperiode bij de invoering ervan, zo staat in de brief. Ook geeft Eumedion aan dat de scheiding tussen controlewerkzaamheden en 'overige dienstverlening' van accountantskantoren "te onbepaald en te strikt" vindt vormgegeven. Op 11 december 2012 heeft de Eerste Kamer de Wet op accountantsberoep aangenomen. Voor de scheiding tussen controlewerkzaamheden en overige dienstverlening geldt een overgangstermijn van twee jaar. De verplichte roulatie van accountantskantoren zal vanaf 1 januari 2016 in werking treden.

NBA-consultatie Toon aan de top

Eumedion heeft op 9 november 2012 een reactie verzonden op het NBA-discussierapport over 'toon aan de top'. Daarin ondersteunt Eumedion de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) in haar streven om de 'toon aan de top' hoger op de bestuursagenda van beursgenoteerde ondernemingen te plaatsen. Wat Eumedion betreft zou dit onderwerp echter niet alleen bij ondernemingen, maar ook bij accountantsorganisaties hoog op de agenda moeten staan. Eumedion stelt in de brief dat het ondernemingsbestuur primair verantwoordelijk is voor de juiste toon aan de top binnen een onderneming. De raad van commissarissen (RvC) moet hier actief op toe zien. Eumedion stelt met de NBA dat ook van de externe accountant een bijdrage wordt verwacht. De externe accountant, die doorgaans veel inzicht heeft in en nauw betrokken is bij de onderneming, kan een goede informatiebron en 'sparring partner' zijn voor het bestuur en de RvC waar het gaat om de juiste 'toon aan de top' en het interne toezicht daarop. In het geval bestuur en RvC niets met de signalen van de accountant doen, dan zou wat Eumedion betreft de externe accountant hier publieke rechtvaardigheid aan mogen geven door bijvoorbeeld een toelichtende paragraaf bij de controleverklaring op te nemen.

NBA-consultatie toelichting controleverklaring

Eumedion heeft op 20 februari 2012 ook gereageerd op de NBA-consultatie betreffende nadere toelichtingen in de goedkeurende controleverklaring.⁶ In het consultatiedocument maakt de NBA duidelijk dat wanneer de rapportage van ondernemingen over de belangrijkste risico's tekortschiet, dit consequenties moet hebben voor de aard van de controleverklaring (wanneer de tekortkomingen materieel zijn) dan wel zijn weerslag moeten vinden in een nadere paragraaf in de controleverklaring. Eumedion is het hiermee eens, maar vindt dat de NBA zich wel te veel focust op de financiële risico's. Volgens Eumedion zou ook een onjuiste rapportage in het jaarverslag over de naleving van de Code Tabaksblat zich lenen voor een toelichtende paragraaf, alsmede een tekortschietende beschrijving van de (vervolg)acties die de ondernemingsleiding al dan niet heeft genomen n.a.v. de hoofdpunten uit de management letter.

⁶ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012-02_commentaar_nba-consultatie_toelichtende_paragraaf.pdf.

Toekomst controleverklaring externe accountant

Met betrekking tot het onderwerp controleverklaring heeft Eumedion op 5 oktober 2012 ook gereageerd op het consultatiedocument van de International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) over de toekomst van de controleverklaring van de externe accountant.⁷ De reactie volgde op een door de IAASB op 14 september 2012 in Brussel georganiseerde paneldiscussie waaraan Wouter Kuijpers namens Eumedion deelnam. Eumedion steunt het voorstel om externe accountants te verplichten in elke controleverklaring een zogenoemde audit commentary paragraaf op te nemen. Daarin kan de externe accountant de gebruiker op bepaalde zaken attenderen die belangrijk zijn bij het beoordelen van de jaarrekening of van de controlewerkzaamheden. Uit de reactie blijkt verder dat Eumedion het voorstel steunt om de externe accountant te verplichten om in elke controleverklaring een expliciete uitspraak te doen over de continuïteitsveronderstelling van het bestuur.

2.4 Stemadviesbureaus

De rol van stemadviesbureaus is in 2012 diepgaand belicht door de Europese koepel van beurstoezichthouders, ESMA. Namens Eumedion heeft Wouter Kuijpers op 12 juni 2012 deelgenomen aan door ESMA georganiseerde rondetafelbijeenkomst. Op het consultatiedocument over de rol van stemadviesbureaus heeft Eumedion op 22 juni 2012 een schriftelijke reactie uitgebracht.⁸ Eumedion is geen voorstander van Europese regulering van stemadviesbureaus. Wel zou zij het verstandig vinden als de stemadviesbureaus zelf een gedragscode opstellen waarin zaken worden geregeld zoals het voorkomen van tegenstrijdige belangen en transparantie over het wel of niet consulteren van beursgenoteerde ondernemingen over het concept stemadvies. Volgens Eumedion moet de invloed van stemadviesbureaus niet worden overdreven. Veel institutionele beleggers nemen zogenoemd customised advies af, dat wil zeggen advies gebaseerd op het eigen stembeleid van de institutionele belegger. Daarnaast blijkt uit de Eumedion-evaluatie van het AVA-seizoen 2012 dat bij de meest controversiële onderwerpen die op de AVA-agenda staan nogal eens wordt afgeweken van het stemadvies. Op 19 februari 2013 heeft ESMA haar finale rapport gepubliceerd. Hierin is aangegeven dat er vooralsnog geen reden is om stemadviesbureaus wettelijk te reguleren. Wel beveelt ESMA de industrie dringend aan om met een gedragscode te komen, zoals ook Eumedion voorstaat.⁹

⁷ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-10_response_iaasb_consultation_on_auditor_s_report.pdf.

⁸ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-06_esma-consultatie_stemadviesbureaus.pdf.

⁹ <http://www.esma.europa.eu/system/files/2013-240.pdf>

2.5. Belasting op financiële transacties (FTT)

Veel aandacht heeft Eumedion in 2012 gestoken aan de plannen voor een Europese FTT. Op 11 januari 2012 heeft Eumedion samen met de Pensioenfederatie, Dutch Fund and Asset Management Association (DUFAS) en het Verbond van Verzekeraars een gezamenlijke brief aan de minister van Financiën gestuurd over het Europese voorstel voor de invoering van een FTT. Daarin is gewaarschuwd dat Nederlandse institutionele beleggers als gevolg van de voorgestelde belasting op financiële transacties jaarlijks tussen de € 2,5 en 4,1 miljard schade zullen lijden. Voor een individuele consument die voor zijn pensioen spaart (via pensioenfondsen, verzekeraars of beleggingsfondsen) kan dit betekenen dat 5 tot 10 procent van zijn eindkapitaal wordt afgeroomd door de FTT. De organisaties schrijven dat zij er begrip voor hebben dat de Europese Commissie mogelijkheden zoekt om de kosten van de financiële crisis zodanig te verdelen dat deze niet alleen door de belastingbetalers worden opgebracht en naar mogelijkheden wordt gezocht om 'flitskapitaal' minder aantrekkelijk te maken. De invoering van een transactiebelasting is echter een buitenproportionele maatregel, waarbij de rekening uiteindelijk wordt betaald door de klanten van institutionele beleggers: de huidige en toekomstige pensioendeelnemers, polishouders en deelnemers in beleggingsfondsen. De organisaties dringen er bij de minister op aan om te bewerkstelligen dat het voorstel van de Europese Commissie wordt ingetrokken.

Nadat ook het Centraal Planbureau en De Nederlandsche Bank (DNB) zich kritisch hadden uitgelaten over de FTT, heeft de kabinet op 20 maart 2012 het standpunt ingenomen dat "een FTT niet een efficiënte manier is om een goede bijdrage van de financiële sector aan de publieke middelen te bewerkstelligen en niet bijdraagt aan een stabielere financiële sector."¹⁰ Het inmiddels nieuw aangetreden kabinet liet op 29 oktober 2012 in het coalitieakkoord over de FTT het volgende optekenen: "Nederland zal zich hierbij aansluiten op voorwaarde dat onze pensioenfondsen hiervan gevrijwaard blijven, er geen disproportionele samenloop is met de huidige bankenbelasting en de inkomsten terugvloeiën naar de lidstaten."

In reactie hierop heeft Eumedion samen met DUFAS op 3 december 2012 aan de minister van Financiën laten weten tegen de invoering van de FTT te blijven.¹¹ Eumedion en DUFAS stellen geven in deze brief aan dat zij de inzet van de regering steunen om pensioenfondsen vrij te stellen van de FTT. Maar ook met een uitzondering voor pensioenfondsen zal een FTT toch pensioenfondsen en daarmee – indirect – een groot deel van de Nederlandse burgers raken. Veel pensioenfondsen beleggen namelijk via verzekeraars, beleggingsfondsen en 'asset pooling structuren'. Deze beleggingsvormen zijn niet vrijgesteld van de FTT. Daarnaast sparen veel Nederlanders niet via pensioenfondsen voor hun oude dag, maar via verzekeraars en beleggingsfondsen. Omdat in het nieuwe FTT-voorstel van de Europese Commissie geen uitzondering voor pensioenfondsen is

¹⁰ Kamerstukken II 2011/2012, 32013, nr. 23.

¹¹ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2012-12_brief_ftt.pdf.

opgenomen, zal het kabinet niet aan de zgn. 'versterkte samenwerking' voor de FTT-invoering en een aantal EU-lidstaten meedoen.

2.6. Europese short selling verordening

Op 1 november 2012 is de Europese short selling verordening van kracht geworden. Samen met de verordening zijn ook vier uitvoeringsverordeningen met meer technische standaarden in werking getreden. Eumedion heeft zich in de loop van 2012 nadrukkelijk gemengd in het totstandkomingsproces van de uitvoeringsverordeningen. Zo heeft Eumedion op 9 maart 2012 een uitvoerige reactie naar ESMA gestuurd over de voorgenomen uitvoeringsmaatregelen.¹² Eumedion pleit voor meer consistentie in de definitie van 'aandelenbelang' in de short selling verordening en in de Transparantierichtlijn. Ook vindt Eumedion dat bij het berekenen van de netto shortpositie moet worden uitgegaan van de 'delta adjusted' rekenmethode en dat posities via mandjes en indices alleen dan zouden moeten worden meegeteld wanneer de achterliggende aandelen een omvangrijke wegingsfactor hebben in het mandje of de index. Verder heeft Eumedion op 22 oktober 2012 enkele in de praktijk levende vragen over de toepassing van de Europese short selling verordening schriftelijk onder de aandacht van ESMA gebracht. Een deel van de vragen is geadresseerd in de tweede herziening van 'Q and A's' over de toepassing van de short selling verordening, die ESMA op 30 januari 2013 heeft gepubliceerd.¹³

2.7 Voorstel richtlijn verbetering man-vrouwverhouding niet-uitvoerende bestuurders

Op 14 november 2012 heeft de Europese Commissie een voorstel gepubliceerd voor de verbetering van de man-vrouwverhouding bij niet-uitvoerende bestuurders van beursgenoteerde vennootschappen. Aan het voorstel ging een door de Europese Commissie georganiseerd consultatieproces vooraf. Eumedion heeft op 25 mei 2012 een consultatiereactie gestuurd.¹⁴ Daarbij heeft Eumedion aangegeven dat bij de selectie van een nieuwe bestuurder of commissaris moeten worden bekeken of de betreffende persoon bijdraagt aan een divers samengesteld bestuur of RvC, maar dat wettelijke quota niet noodzakelijk lijken om dit te bewerkstelligen. Eumedion stelt in haar reactie dat de Europese Commissie het onderwerp 'diversiteit' breed moet benaderen. Niet alleen zou gekeken moeten worden naar de man/vrouw-verhouding in besturen en RvC's, maar ook naar de specifieke deskundigheid en ervaring, nationaliteit en culturele en sociale achtergrond van de kandidaat. Eumedion suggereert verder om de relevante 'diversiteitskenmerken' van bestuurders en commissarissen zichtbaar te maken in het jaarverslag. Enkele van de punten van Eumedion, zoals het maken van een wegging over de diversiteit van de raad van commissarissen per individuele

¹² http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-03_response_esma_short_selling_regulation.pdf

¹³ <http://www.esma.europa.eu/system/files/2013-159.pdf>.

¹⁴ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-05_ec_consultation_board_diversity.pdf.

vacature en het belang van goede verantwoording, zijn terug te vinden in het richtlijnvoorstel van november 2012.

2.8. Aanpassing Wet collectieve afwikkeling massaschade ('WCAM')

In 2012 heeft de Tweede Kamer zich gebogen over de Wet collectieve afwikkeling massaschade ('WCAM'). Eumedion heeft haar standpunt over het wetsvoorstel op 27 februari 2012 onder de aandacht gebracht bij de Vaste Kamercommissie van Veiligheid & Justitie.¹⁵ Eumedion schrijft daarin dat de WCAM voorziet in een grote praktijkbehoefte van institutionele beleggers, ook omdat deze wet in een ruime (internationale) context kan worden toegepast. De WCAM-procedure biedt de mogelijkheid om, wanneer de schadeveroorzakende partijen en de gedupeerden zelf tot een schade-afwikkelingsovereenkomst zijn gekomen, dit door de rechter verbindend te laten verklaren. Dit bevordert een efficiënte afwikkeling van door gedupeerden geleden massaschade (denk aan de Shell-schikking). Eumedion doet in de brief nog wel een aantal suggesties om de Wcam-procedure verder te verbeteren. Zo zouden pensioenfondsen en andere institutionele beleggers gemakkelijker ontvankelijk moeten worden verklaard en zou het toepassingsbereik van de wet kunnen worden uitgebreid naar faillissementssituaties. De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel op 19 maart 2013 met algemene stemmen aangenomen.

2.9 Herziening Europese richtlijn markten voor financiële instrumenten ('MiFID II')

Eumedion heeft zich in 2012 verder intensief bezig gehouden met de fundamentele herziening van de belangrijke Europese richtlijn voor markten in financiële instrumenten ('MiFID II' en 'MiFIR'). In 2012 is er door het Europese Parlement en de Europese lidstaten onderhandeld over de wetgevingsvoorstellen die de Europese Commissie op 20 oktober 2011 heeft gepubliceerd. In een brief van 16 april 2012 heeft Eumedion aan het Europese Parlement suggesties gedaan voor amendementen op de voorstellen van de Europese Commissie.¹⁶ Deze betreffen onder meer het duidelijker onderscheiden van high frequency trading (gekenmerkt door een hoog handelsvolume en korte holdingperiodes) en andere vormen van geautomatiseerde handel. Eumedion schrijft in de brief verder dat zij de voorstellen van de Europese Commissie in grote lijnen kan onderschrijven, maar dat sommige voorstellen de positie van institutionele beleggers kunnen doen schaden. Daarom heeft Eumedion enkele voorstellen gedaan over de voornemens voor beperking van handel in OTC-derivaten en pre- en post-trade transparantie. Enkele van deze ideeën zijn door het Europese Parlement gevolgd. Begin 2013 waren het Europese Parlement, de lidstaten en de Europese het nog niet eens over een compromistekst.

¹⁵ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-02_commentaar_wetsvoorstel_wcam.pdf.

¹⁶ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-04_mifid_ii_and_mifir_amendments.pdf.

2.10 Verbod beleggen clustermunitie

Eumedion heeft in 2012 veel aandacht geschonken aan de uitvoerbaarheid van het verbod op investeringen in ondernemingen die clustermunitie produceren, verkopen of distribueren. Dit verbod is op 1 januari 2013 in werking getreden. Zo heeft Eumedion op 26 april 2012 een rondetafelbijeenkomst voor haar deelnemers georganiseerd over de nieuwe verbodsregeling. Deze uitkomsten van deze bijeenkomsten zijn gebruikt voor de reactie die Eumedion op 11 mei 2012 heeft gestuurd op het voorontwerp van het Wijzigingsbesluit financiële markten 2013 waarin de betreffende verbodsbepaling is opgenomen.¹⁷ Clustermunitie is buitengewoon schadelijk wapentuig dat – ook volgens internationale verdragen - uitgebannen dient te worden, onder meer door de financiering ervan zoveel mogelijk te beperken. Wel is Eumedion van mening dat het voorgestelde verbod op onderdelen duidelijker en meer concreet moet worden vormgegeven. Ook vindt Eumedion dat de verbodsbepaling zich niet alleen moet richten tot financiële ondernemingen en pensioenfondsen, zoals voorgesteld door het ministerie van Financiën, maar tot alle Nederlandse rechtspersonen en natuurlijke personen die investeren in een onderneming die zich bezig houdt met clustermunitie. Eumedion vraagt in de brief verder aandacht voor de wijze waarop de AFM voornemens is toezicht uit te oefenen op de verbodsregeling.

Een tweede brief aan de minister van Financiën heeft Eumedion op 26 oktober 2012 gestuurd.¹⁸ Dit gebeurde in samenwerking met DUFAS. In de brief staat dat Eumedion en DUFAS het verbod op zich steunen maar grote zorgen hebben over de uitvoerbaarheid. Het verbod noodzaakt om alle vermogensbeheermandaten en fondsbeleggingen (waaronder indices) nauwgezet en vaak handmatig te screenen. Daarom werd de wens uitgesproken dat het ministerie van Financiën of de AFM een nationale uitsluitingslijst met clustermunitiefabrikanten zou opstellen, zodat het voor alle Nederlandse institutionele beleggers klip en klaar is welke ondernemingen onder de reikwijdte van het verbod vallen.

Mede naar aanleiding van deze laatste oproep heeft de AFM op 20 december 2012 een bijeenkomst met de belanghebbende partijen georganiseerd om tot een indicatieve lijst 'verboden' ondernemingen te komen. Deze indicatieve lijst zal door de AFM vanaf de feitelijke aanvang van het toezicht (1 april 2013) worden gehanteerd als "risico-radar", met andere woorden als indicatief voor het stellen van nadere vragen over de AO/IC wanneer een Nederlandse financiële instelling die in de betreffende ondernemingen zou beleggen of financiering eraan zou verschaffen. Het beleggen in één van de op de indicatieve lijst voorkomende ondernemingen, leidt volgens de AFM niet automatisch tot een boete. Nader onderzoek is dan nodig; van de financiële instelling zal wel uitleg worden gevraagd waarom de onderneming in kwestie naar de mening van de financiële instelling niet kwalificeert voor het verbod. Het gezamenlijke doel van de AFM, brancheorganisaties en marktpartijen is om de lijst

¹⁷ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-05_consultatie_wijzigingsbesluit_financiele_markten_2013.pdf.

¹⁸ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2012-10_brief_minfin_clustermunitieverbod.pdf.

door middel van een periodieke bijeenkomst actueel te houden en het mechanisme (selectieproces) verder te ontwikkelen.

2.11. Wetsvoorstel claw back

Eumedion heeft op 4 april 2012 een brief aan de Tweede Kamer gestuurd over het wetsvoorstel inzake aanpassing en terugvordering van bonussen ('wetsvoorstel claw back').¹⁹ Grote moeite heeft Eumedion met de in het wetsvoorstel opgenomen regeling dat een bestuurder die zelf financieel gewin behaalt bij een overname of fusie van 'zijn' beursgenoteerde onderneming voortaan met eenzelfde bedrag wordt gekort op zijn beloning. Het gaat dan om de winsten op de aandelen en opties die de bestuurder als beloning toegekend heeft gekregen. Dit kan erop duiden dat ook prestatieaandelen en –opties die reeds onvoorwaardelijk zijn geworden, en tot het eigendom van de bestuurder behoren, onder de 'afroomregeling' vallen. Dit zou een vorm van onteigening kunnen zijn die in strijd is met het EVRM. Na een langdurige behandeling werd het wetsvoorstel op 18 december 2012 door de Tweede Kamer aangenomen en voor behandeling naar de Eerste Kamer gestuurd.

2.12. Wetsvoorstel bijzondere maatregelen financiële ondernemingen

Eumedion heeft op 9 maart 2012 een brief aan de Eerste Kamer geschreven inzake het Wetsvoorstel bijzondere maatregelen financiële ondernemingen ('Interventiewet').²⁰ Eumedion toont zich voorstander van ruimere interventiemogelijkheden voor de publieke toezichthouder bij kredietinstellingen en verzekeraars die in onomkeerbare financiële problemen (dreigen te) komen. Echter, gelet op het grensoverschrijdend karakter van bepaalde financiële instellingen, verdient, volgens Eumedion, de invoering van een maximum geharmoniseerd Europees crisisinterventie-instrumentarium de voorkeur boven diverse, verschillende nationale stelsels. Eumedion is verder kritisch over het voorstel dat alleen grootaandeelhouders (met een aandelenbelang van 5 procent of meer) door de toezichthouder kunnen worden gehoord voordat deze overgaat tot het inzetten van een bepaald crisisinstrument. Een dergelijke hoge kapitaaldrempel maakt dit recht bij grote, beursgenoteerde financiële instellingen illusoir. Daarnaast houdt Eumedion grote twijfels bij de rechtsbescherming van aandeelhouders.²¹ Het wetsvoorstel is op 22 mei 2012 door de Eerste Kamer aanvaard en op 1 juli 2012 in werking getreden. Aan het interventie-instrumentarium is voor het eerst toepassing gegeven op 1 februari 2013 bij de nationalisatie van SNS Reaal N.V.

¹⁹ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-04_wetsvoorstel_claw_back_nvw3.pdf.

²⁰ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-03_commentaar_ek_interventiewet.pdf.

²¹ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-03_commentaar_ek_interventiewet.pdf.

2.13 Wijzigingswet financiële markten 2014

Eumedion heeft op 16 oktober 2012 een reactie gestuurd aan het ministerie van Financiën op het voorontwerp van de Wijzigingswet financiële markten 2014.²² Daarin pleit Eumedion ervoor om de Wet toezicht financiële verslaggeving op een onderdeel aan te scherpen. Op het moment dat het bestuur van een beursgenoteerde onderneming concludeert dat de door hem opgemaakte jaarrekening niet meer het vereiste inzicht in de financiële situatie van de onderneming biedt, zou de onderneming verplicht moeten worden gesteld hiervan onverwijld mededeling te doen. In het voorontwerp wordt alleen geregeld dat een beursgenoteerde onderneming een persbericht moet uitbrengen wanneer de AVA een andere versie van de jaarrekening vaststelt dan die door het bestuur is opgemaakt. Eumedion vindt dat dit in sommige gevallen een te laat tijdstip is. Zij verwijst daarbij naar de gang van zaken rond de opmaak en vaststelling van de jaarrekening 2011 van Fairstar Heavy Transport. Het bestuur van deze onderneming kwam nog vóór de AVA tot de conclusie dat materiële informatie in de opgemaakte jaarrekening ontbrak en voegde daarom een noot toe aan de jaarrekening. De aandeelhouders werden hiervan echter niet door middel een persbericht op de hoogte gebracht en ook niet van het feit dat de externe accountant zijn eerder afgegeven goedkeurende verklaring had ingetrokken. Eumedion vindt dat een dergelijke “rommelige” situatie in de toekomst moet worden vermeden. Eumedion doet het ministerie van Financiën verder nog de suggestie om biedingsprocedures aan een maximumtermijn te binden. Hiermee kan worden voorkomen dat bieders het biedingsproces lang kunnen traineren en frustreren. Het wetsvoorstel Wijzigingswet financiële markten 2014 is in het voorjaar van 2013 bij de Tweede Kamer ingediend.

2.14 Wetsvoorstel implementatie AIFM-richtlijn

Over het wetsvoorstel ter implementatie van de richtlijn inzake beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen ('AIFM-richtlijn') heeft Eumedion op 11 juni 2012 een brief geschreven aan de Tweede Kamer.²³ Eumedion vindt dat een aantal onderdelen in het wetsvoorstel moet worden verduidelijkt. Met name wenst Eumedion meer verduidelijking over de verhouding tussen de informatieverplichtingen voor de beheerder die controle verwerft in een beursgenoteerde onderneming en de regels voor het openbaar bod. Ook zijn er onduidelijkheden over de systematiek van het melden van substantiële belangen in niet-beursgenoteerde ondernemingen door de beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen. Verder maakt Eumedion een aantal opmerkingen bij de voorgestelde vrijstellingen van een aantal groepen financiële instellingen. Het wetsvoorstel is op 2 oktober 2012 aangenomen door de Tweede Kamer. Op 5 februari 2013 besloot de Eerste Kamer de behandeling van het wetsvoorstel aan te houden en te wachten op een zogeheten novelle.

²² http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-10_wijzigingswet_financieele_markten_2014.pdf.

²³ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012/2012-06_wetsvoorstel_implementatie_aifm-richtlijn.pdf

2.15 Kortere en relevantere toelichting op jaarrekening

In een gezamenlijke brief hebben Eumedion en VNO-NCW de AFM op 13 december 2012 gevraagd aan te geven hoe de beursgenoteerde ondernemingen, binnen de kaders van de internationale financiële verslaggevingsstandaarden, de toelichting op de jaarrekening relevanter en korter te maken.²⁴ Eumedion heeft in haar speerpuntenbrief 2013 de beursgenoteerde ondernemingen opgeroepen om in de financiële verslaggeving over 2012 zo weinig mogelijk standaardteksten te gebruiken, te beginnen met de paragraaf over de ‘belangrijkste grondslagen voor de financiële verslaggeving’ in de toelichting op de jaarrekening. Eumedion heeft gemerkt dat er van de kant van de beursgenoteerde vennootschappen grote welwillendheid bestaat om gehoor te geven aan deze oproep. Tegelijkertijd bespeurt zij enige zorg dat de AFM (en de externe accountant) opmerkingen bij de jaarrekening 2012 zal maken als een onderneming de betreffende paragraaf aanmerkelijk inkort door het schrappen van allerlei standaardteksten. De AFM heeft op 20 december 2012 in een publiek gemaakte brief geantwoord dat de internationale verslaggevingsstandaarden toestaan dat “immateriële toelichtingen” niet hoeven te worden opgenomen.²⁵ De AFM maakt duidelijk dat zij de betreffende standaard “niet strikter” zal uitleggen dan beoogd is met de betreffende standaard en dat “dit reeds de nodige ruimte laat voor de specifieke oproep van Eumedion en VNO-NCW”.

2.16 Position paper openbaarmaking belangen dochterondernemingen

Eumedion heeft op 5 juli 2012 een position paper gepubliceerd over ‘full consolidation of partly owned subsidiaries requires additional disclosure’.²⁶ Hierin legt Eumedion uit dat financiële cijfers op volledig geconsolideerde dochterondernemingen zien, ook als het moederbedrijf deze dochters maar ten dele bezit. Boekhoudregels verplichten ondernemingen daartoe. Slechts twee posten in de jaarrekening zijn gebaseerd op de werkelijke eigendomsverhoudingen: de nettowinst voor de gewone aandeelhouder en het eigen vermogen. Dat is onvoldoende voor beleggers om de waarde en de risico’s van ondernemingen goed in te schatten. Zo geven jaarrekeningen geen inzicht in welk deel van de kaspositie toekomt aan andere aandeelhouders in dochterondernemingen. Daardoor is het onduidelijk welk deel van de kas volgens de werkelijke eigendomsverhoudingen toekomt aan de beursvennootschap. Eumedion vraagt in het position paper beursgenoteerde ondernemingen wereldwijd de post ‘belang derden’ toe te lichten, de International Accounting Standards Board (hierna: IASB) deze toelichting explicieter verplicht te stellen voor alle beursgenoteerde ondernemingen en publieke toezichthouders wereldwijd om op te komen voor goede toelichting op de post ‘belang derden’. Het position paper is besproken in de Capital Markets Advisory Group (CMAG) van de IASB. De IASB zal in de loop van 2013 op welke wijze de problematiek die in het position paper wordt beschreven kan worden geadresseerd in het IFRS-raamwerk.

²⁴ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2012-12_brief_afm_speerpuntenbrief_2012.pdf.

²⁵ <http://www.afm.nl/~media/Files/fin-verslag/2012/brief-fv.ashx>.

²⁶ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/position-papers/position_paper_full_consolidation_of_partly_owned_subsidiaries_requires_additional_disclosure.pdf.

2.17 Voorstel nieuwe jaarrekeningenrichtlijn

In 2012 is er in het Europese Parlement en de Europese Raad onderhandeld over het voorstel van de Europese Commissie voor een nieuwe Europese jaarrekeningenrichtlijn.²⁷ Eumedion heeft verschillende wegen bewandeld om haar standpunt over de richtlijn onder de aandacht te brengen. Zo heeft Eumedion op 3 januari 2012 een brief met aandachtspunten naar het ministerie van Veiligheid en Justitie gestuurd.²⁸ Daarin heeft Eumedion aangegeven dat aan het jaarverslag meer inhoudelijke eisen moeten worden gesteld. Ondernemingen zouden meer moeten rapporteren over de strategie en de doelstellingen, de risico's en prestatie maatstaven en –indicatoren. De nieuwe jaarrekeningenrichtlijn zou hierin moeten voorzien. Eumedion heeft daarbij de suggestie gedaan om inhoudelijk aan te sluiten bij het in 2010 gepubliceerde IFRS Practice Statement 'Management Commentary; A Framework for Presentation'. In de brief heeft Eumedion ook aangegeven dat in het jaarverslag in ieder geval een verslag moet zijn opgenomen van de werkzaamheden van de auditcommissie. Ten slotte heeft Eumedion de suggestie gedaan om in de nieuwe Europese jaarrekeningrichtlijn te regelen dat in de toelichting op de jaarrekening informatie wordt opgenomen (kerncijfers) over dochterondernemingen die wel volledig worden geconsolideerd, maar niet geheel in eigendom zijn. Het standpunt van Eumedion is ook onder de aandacht van het Europees Parlement gebracht.

2.18 Nieuwe verslaggevingsstandaard over verwerking van leasecontracten

Eumedion heeft in een brief op 10 december 2012 aangegeven het eens te zijn met de IASB dat de verslaggeving over leasecontracten moet worden verbeterd.²⁹ Eumedion is het eens met het principe dat leasecontracten op de balans horen te staan. Beleggingsanalisten moeten nu steeds de leasecontracten die niet op de balans staan zelf handmatig toevoegen. Een verbeterde verslaggevingsstandaard over de verwerking van leasecontracten in de jaarrekening draagt volgens Eumedion daarom bij aan het presenteren van een getrouwer beeld van de economische werkelijkheid. Door leasecontracten op een consistente en duidelijke manier in de jaarrekening te verwerken wordt de onderlinge vergelijkbaarheid van de beursgenoteerde ondernemingen bovendien vergemakkelijkt. Een zogeheten Exposure Draft wordt in de loop van 2013 verwacht.

2.19 Positie Euronext Amsterdam

Op 2 januari 2012 heeft Eumedion samen met de VEUO een brief gezonden aan minister De Jager van Financiën.³⁰ In de brief hebben beide organisaties aangegeven zich grote zorgen te maken over

²⁷ Voorstel voor een richtlijn van het Europese Parlement en de Europese Raad van 25 oktober 2011 betreffende de jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en relevante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen (COM(2011) 684/3).

²⁸ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/wet-en-regelgeving/2012-01_commentaar_jaarrekeningrichtlijn.pdf.

²⁹ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/letters/2012-12_leases_letter_iasb.pdf.

³⁰ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/brieven/2012-01_brief_euronext_fusie.pdf.

de positie en toekomst van Euronext Amsterdam. De dreigende verkoop van de Amsterdamse Optiebeurs als onderdeel van de fusie tussen NYSE Euronext en Deutsche Börse, zou Euronext Amsterdam niet alleen minder aantrekkelijk maken voor ondernemingen die een beursnotering hebben of willen verkrijgen, maar zou er ook toe kunnen leiden dat de investeringsmogelijkheden afnemen en dat Nederlandse beleggers een thuismarkt gaan ontberen. Eumedion en de VEUO spreken in de brief verder hun steun uit om de gevolgen van de voorgenomen fusie en van de verkoop van de Amsterdamse Optiebeurs voor het Nederlandse bedrijfsleven en voor de beleggers in Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen uitdrukkelijk mee te laten wegen in de beslissing om al dan niet een ministeriële verklaring van geen bezwaar af te geven voor de beurzenfusie. Uiteindelijk heeft de fusie met Deutsche Börse geen doorgang gevonden, mede vanwege zwaarwegende bezwaren van de mededingingsautoriteiten. Eind 2012 maakte de Amerikaanse beurs Intercontinental Exchange (ICE) voornemens te zijn een openbaar bod uit te brengen op de aandelen van NYSE Euronext. Het Europese deel van NYSE Euronext, de aandelenbeurzen van Amsterdam, Brussel, Parijs en Lissabon, zal later waarschijnlijk via een beursgang weer afgesplitst worden.

2.20 Brits 'good practice guide' voor effectief engagement

Eumedion heeft in consultatiereactie van 30 november 2012 het initiatief van een stuurgroep van Britse beursgenoteerde ondernemingen en institutionele beleggers om een 'good practice guide' voor effectief engagement tussen beursgenoteerde ondernemingen en beleggers op te stellen.³¹ Een dergelijke 'good practice guide' kan naar de mening van Eumedion bijdragen aan het verhogen van de kwaliteit van de dialoog tussen ondernemingen en hun aandeelhouders. Op 13 maart 2013 heeft de stuurgroep de definitieve guidance gepubliceerd.

2.21 Evaluatie Antonveneta-richtlijn

Eumedion heeft op 10 februari 2012 een reactie aan de Europese Commissie gestuurd in het kader van de over de werking van de in 2007 vastgestelde richtlijn over overnames en gekwalificeerde deelnemingen in de financiële sector (ook wel bekend als de Antonveneta-richtlijn).³² Daarin heeft Eumedion aangegeven dat de Europese toezichthouders op banken in de toekomst expliciet de mogelijkheid moeten krijgen om bankovernames en –fusies op het criterium 'financiële stabiliteit' te toetsen. Eumedion toont zich verder voorstander van een expliciete goedkeuringsbevoegdheid voor de prudentieel toezichthouder op de financiële instelling die een andere financiële instelling wil overnemen. Daarbij zal vooral gekeken moeten worden naar de gevolgen van de overname op het risicoprofiel van de biedende financiële onderneming. Deze prudentiële goedkeuring zou moeten

³¹ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-11_response_good_practice_guide_engagement.pdf

³² http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-02_response_consultation_antonveneta_directive.pdf

volgen op de expliciete goedkeuring van de overname door de aandeelhoudersvergadering van de bidder. In het feedback statement dat de Commissie naar aanleiding van de consultatie publiceerde heeft de Commissie aangegeven dat er redenen zijn om een criterium inzake financiële stabiliteit bij overnames van banken te introduceren en dat de ECB een rol krijgt bij het beoordelen van verzoeken om verklaringen van geen bezwaar bij 'gekwalificeerde deelnemingen' in banken.³³ Eind 2013 zal de Europese Commissie duidelijkheid scheppen over de komst van een herzieningsvoorstel voor de Antonveneta-richtlijn.

2.22 Prospectusregelgeving

Eumedion heeft op 6 januari 2012 een brief gestuurd aan ESMA over een conceptadvies aan de Europese Commissie over Europese prospectusregels.³⁴ In het conceptadvies had ESMA aangegeven dat ondernemingen die naar de beurs gaan of nieuwe aandelen uitgeven moeten verplicht blijven in het prospectus de verwachtingen over de winstontwikkeling op te nemen en hierover assurance te vragen van een externe accountant. Eumedion heeft dit gesteund. De Europese Commissie had ESMA gevraagd of de hiervoor genoemde verplichte accountantsrapportage niet beter kan worden geschrapt, gelet op het feit dat de winstverwachtingen vaak worden gegeven voordat de financiële cijfers worden vastgesteld. Volgens ESMA zijn de verwachtingen van het bestuur over de toekomstige winstontwikkeling echter van zulk groot belang voor beleggers, dat hierbij een oordeel van de accountant over consistentie met de accounting policy van de onderneming onontbeerlijk is. Eumedion onderschrijft deze opvatting volledig. Het definitieve advies van ESMA van 1 maart 2012 is goeddeels in lijn met de visie van Eumedion vastgesteld.³⁵

2.23 Consultatie ESMA over het begrip 'materialiteit'

Op 21 februari 2012 heeft Eumedion gereageerd op ESMA's consultatiedocument over het begrip 'materialiteit'.³⁶ Eumedion steunt het pleidooi van de Europese toezichthouder op de effectenmarkten, ESMA, om te komen tot een uniforme uitleg van het begrip 'materialiteit' door ondernemingen, accountants en beleggers. Wel is het de vraag of ESMA bij het opstellen van guidance bij dit begrip een leidende rol moet spelen. Eumedion ziet hier eerder een taak weggelegd voor een internationale organisatie als de International Federation of Accountants (IFAC). Volgens de financiële verslaggevingsregels is het weglaten van informatie en/of een fout 'materieel' als het de besluitvorming van de belegger, die op basis van de financiële verslaggeving plaatsvindt, zou kunnen beïnvloeden. Eumedion stelt in de brief dat het voor beleggers moeilijk is inzicht te krijgen in mogelijke discussies tussen de onderneming en de externe accountant over zaken die al dan niet als materieel worden gezien. Het is een stap voorwaarts dat op grond van de aankomende

³³ http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/committees/130211_report_en.pdf.

³⁴ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-01_esma_consultation_prospectus_directive.pdf.

³⁵ <http://www.esma.europa.eu/system/files/2012-140.pdf>

³⁶ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-02_esma_consultation_materiality.pdf.

accountantsverordening in de controleverklaring de externe accountant straks het 'materialiteitsniveau' dat hij voor de accountantscontrole heeft gebruikt, moet openbaren. Daarnaast wijst Eumedion erop dat beursgenoteerde ondernemingen soms informatie niet willen openbaren, terwijl die informatie in de ogen van beleggers wel degelijk materieel is.

2.24 Verslaggevingsstandaard IFRS 8 'Operating Segments'

Op 20 november 2012 heeft Eumedion gereageerd op het verzoek van de IASB tot informatie over de werking van IFRS 8.³⁷ IFRS 8 gaat uit van het zogenoemde 'through the eyes of management' perspectief. Eumedion is kritisch over de werking van de verslaggevingsstandaard. De verslaggevingstandaard leidt ertoe dat de in de jaarrekening opgenomen segmentinformatie in haar geheel is gebaseerd op de rapportage ten behoeve van de "chief operating decision maker" binnen de onderneming. In de praktijk is gebleken dat deze aanpak tot minder bruikbare informatie voor beleggers heeft geleid. Eumedion spreekt in de reactie haar voorkeur uit voor de terugkeer naar het segmenteren op basis van risico en rendementskarakteristieken, in combinatie met basale informatie over de geografische segmenten.

2.25 Interne auditfunctie bij banken

Op 2 februari 2012 heeft Eumedion een reactie gezonden op de door de Bank Internationale Betalingen (BIS) ontwikkelde conceptprincipes voor de interne auditfunctie voor banken.³⁸ In de reactie geeft Eumedion wel aan dat de principes erg algemeen zijn geformuleerd. Verder signaleert dat de principes op een onderdeel moeten worden aangevuld opdat de interne auditor de vrijheid moet hebben om niet alleen aan het bestuur te rapporteren, maar ook rechtstreeks aan de audit- en risicocommissie van de bank.

2.26 Discussiepaper over 'integrated reporting'

In december 2012 heeft het Algemeen bestuur een intern discussiepaper vastgesteld waarin de inzet van Eumedion is opgenomen voor de besprekingen binnen de International Integrated Reporting Council over de totstandkoming van een raamwerk voor geïntegreerde verslaggeving (zie paragraaf 4.8).

³⁷ http://www.eumedion.nl/nl/nieuws/eumedion_wil_aanpassing_van_verslaggevingsstandaard__operating_segments.pdf.

³⁸ http://www.eumedion.nl/en/public/knowledgenetwork/consultations/2012-02_response_bis_consultation_internal_audit_banks.pdf.

3. EUMEDION: OVERLEGPLATFORM MET BEURSVENNOOTSCHAPPEN

Eumedion biedt haar deelnemers een platform om in gezamenlijk verband te overleggen met Nederlandse beursvennootschappen en om gezamenlijk te overleggen over onderwerpen die op de agenda van aandeelhoudersvergaderingen van deze vennootschappen staan.

Het secretariaat van Eumedion ondersteunt dit proces door:

- a. Het organiseren van een dialoog met de belangrijkste beursvennootschappen
- b. Het faciliteren van de deelnemers in het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen en het uitoefenen van het stemrecht aldaar;
- c. Het monitoren van de agenda's van aandeelhoudersvergaderingen en de jaarverslagen van de Nederlandse beursvennootschappen, en het verzenden van een alert naar alle deelnemers in het geval er een controversieel onderwerp op de agenda van de aandeelhoudersvergadering staat;
- d. Het opstellen van een evaluatie van het aandeelhoudersvergaderingen- en jaarverslagenseizoen en het verzenden van de speerpuntenbrief naar de 75 grootste Nederlandse beursvennootschappen.

3.1 Het organiseren van een dialoog met de belangrijkste beursvennootschappen

In de afgelopen jaren wordt steeds sterker het belang van dialoog tussen de vennootschap en haar aandeelhouders, zowel voor als tijdens de aandeelhoudersvergadering, benadrukt. Dit blijkt onder andere uit principe IV.4 van de Code Tabaksblad, waarin staat dat aandeelhouders de bereidheid moeten hebben om een dialoog met de vennootschap aan te gaan en uit best practice 2 van de Eumedion Best Practices voor Betrokken Aandeelhouderschap.

Eumedion heeft in 2012 voor haar deelnemers met 21 Nederlandse beursvennootschappen een gezamenlijke dialoog georganiseerd. Ter voorbereiding op elke dialoog werd door het Eumedion-secretariaat ofwel - wanneer het een reguliere dialoog (buiten het AVA-seizoen om) betrof - een algemene 'scan' voor milieu-, sociale en governanceprestaties (ESG-scan) opgesteld, ofwel een specifiek op het discussieonderwerp toegesneden 'scan' (bijvoorbeeld het bezoldigingsbeleid) opgesteld. Daarnaast is in een aantal gevallen een voorbereidende conference call met de deelnemers gehouden die zich voor de dialoog hadden aangemeld. Eumedion heeft in dit dialoog geen eigen opvatting; het is aan de individuele deelnemers om tot een eigen beoordeling te vormen.

3.2 Het faciliteren van de deelnemers in het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen en het uitoefenen van het stemrecht aldaar.

Het Eumedion-secretariaat heeft ook in 2012 het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) door deelnemers en het uitoefenen van het stemrecht daar gefaciliteerd door onder andere

de gegevens van de afgevaardigden van de deelnemers die de AVA's bezoeken, rond te sturen. In totaal werden in het AVA-seizoen 2012 door Eumedion-deelnemers 58 verschillende aandeelhoudersvergaderingen bezocht.

3.3 Het monitoren van de agenda's van aandeelhoudersvergaderingen en de jaarverslagen van de Nederlandse beursvennootschappen, en het verzenden van een alert naar alle deelnemers in het geval er een controversieel onderwerp op de agenda van de aandeelhoudersvergadering staat.

Het Eumedion-secretariaat heeft in 2012 alle agenda's van de aandeelhoudersvergaderingen van de Nederlandse beursvennootschappen en de corporate governance- en duurzaamheidsparagrafen van alle jaarverslagen en de beschikbare duurzaamheidsverslagen bekeken.

In totaal werden in het AVA-seizoen 2012 ongeveer 1200 agendapunten beoordeeld. In totaal werd tien keer (2011: acht keer), de zogenoemde alertprocedure in werking gesteld. De alertprocedure wordt in werking gesteld op het moment dat het Eumedion-secretariaat een mogelijk controversieel onderwerp op een AVA-agenda signaleert. Op dat moment wordt de Eumedion-deelnemer die de AVA van de betreffende vennootschap gaat bezoeken op de hoogte gesteld, evenals de voorzitter van de Beleggingscommissie. Deze besluiten om in contact te treden met de vennootschap om nadere uitleg te vragen en om de Beleggingscommissie van Eumedion bijeen te roepen. Op het moment dat de Beleggingscommissie besluit dat het betreffende voorstel (flagrant) in strijd is met de Nederlandse wet- en regelgeving, de Nederlandse corporate governance code en/of het Eumedion Handboek Corporate Governance wordt, na kennisgeving van de Eumedion-voorzitter, door het Eumedion-secretariaat een alert uitgestuurd naar alle deelnemers van Eumedion. Van de tien keer dat in 2012 de alertprocedure in werking werd gesteld, werd in zeven gevallen (2011: zes keer) ook daadwerkelijk een alert uitgestuurd. In de andere gevallen waren ofwel de controversiële agendapunten door de betreffende vennootschappen ingetrokken of aangepast dan wel werden er bepaalde toezeggingen waren gedaan. De uitgezonden alerts hadden betrekking op het bezoldigingsbeleid van het bestuur, de bezoldiging van de raad van commissarissen, statutenwijzigingen (o.a. de verhoging van de drempel voor het agenderingsrecht van aandeelhouders), de benoeming van commissarissen en de decharge van het bestuur. De agendapunten waarop de alerts betrekking hadden werden ofwel verworpen, ofwel aan de opmerkingen in de alert aangepast dan wel ontmoetten een relatief groot aantal tegenstemmen in de aandeelhoudersvergadering.

3.4 Het opstellen van een evaluatie van het aandeelhoudersvergaderingen- en jaarverslagenseizoen en het verzenden van de speerpuntenbrief naar de 75 grootste Nederlandse beursvennootschappen.

Kort na het AVA-seizoen heeft Eumedion een evaluatie van het AVA-seizoen 2012 opgesteld, waarin de belangrijkste bevindingen en conclusies vanuit het perspectief van institutionele beleggers zijn weergegeven³⁹. Ook wordt verslag gedaan van de bevindingen rond de Eumedion speerpuntenbrief. Op de evaluatie is voor de media een toelichting gegeven. De evaluatie is vervolgens naar de Monitoring Commissie Corporate Governance Code gestuurd en een bewerking van de evaluatie is verschenen in het juridisch vaktijdschrift *Ondernemingsrecht*⁴⁰.

De hoofdpunten van de evaluatie waren:

- In de Speerpuntenbrief 2012 had Eumedion de ondernemingen gevraagd om meer toelichting te geven op een voorstel tot (her)benoeming van de accountant. Vooral AEX-ondernemingen hebben hier gehoor aan gegeven.
- In de Speerpuntenbrief 2012 vroeg Eumedion verder aandacht voor de continuïteitsparagraaf, waarbij onder meer werd gevraagd om de hoofdpunten van de management letter in het bestuurs- of commissarissenverslag te bespreken en om de bankconvenanten openbaar te maken. Ten aanzien van het eerste punt bestaat nog veel koudwatervrees bij ondernemingen; veelal komt men niet verder dan dat de management letter is besproken. Ten aanzien van het tweede punt is het nu gemeengoed geworden om de financiële ratio's uit de bankconvenanten in het jaarverslag te melden, alsmede de uitkomsten in het verslagjaar.
- Er is een gestage teruggang te bespeuren van het aantal beschermingsconstructies.
- Aandeelhouders onderzoeken benoemingen en herbenoemingen van commissarissen steeds kritischer. Zij dringen steeds vaker aan op openbaarmaking van aan- en afwezigheidspercentages van individuele commissarissen bij vergaderingen van de raad van commissarissen (RvC) en op een inperking van het aantal commissariaten (waarbij steeds meer aandeelhouders ook de commissariaten bij buitenlandse rechtspersonen en bij grote niet-beursgenoteerde Nederlandse ondernemingen ook meewegen).
- Het bezoldigingsbeleid van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen is minder controversieel dan in het buitenland. Remuneratierapporten zijn nog wisselend van niveau; vooral de onderbouwing van de hoogte van de kortetermijnbonus is nogal mager.
- De kwaliteit van de verslaggeving over duurzaamheid is over het algemeen sterk gestegen. Beursgenoteerde ondernemingen tonen meer consistentie in hun duurzame 'key performance indicators' en gebruiken meer reële cijfers (aantallen, percentages) in plaats van te zeggen dat zij hun prestaties zullen verbeteren zonder een doelstelling te noemen.

³⁹ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/ava-evaluaties/2012_ava-evaluatie.pdf

⁴⁰ R. Abma, 'Kroniek van het seizoen van jaarlijkse algemene vergaderingen 2012', *Ondernemingsrecht* 2012-13, p. 367-375.

4. EUMEDION: PARTICIPANT IN NATIONALE EN INTERNATIONALE GREMIA

Eumedion participeert in verschillende nationale en internationale organisaties om het geluid van de bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers te laten horen en om reeds in een vroeg proces betrokken te zijn bij de totstandkoming van beleid dat institutionele beleggers (mogelijk) zal raken.

4.1. Europese Unie

Wouter Kuijpers neemt sinds december 2010 deel aan de ESMA Corporate Finance Standing Committee's Consultative working group. In 2012 vergaderde deze werkgroep tweemaal. Onderwerpen die onder meer aan bod kwamen, waren de prospectusrichtlijn, stemadviesbureaus en de transparantierichtlijn.

Martijn Bos heeft zitting in het User Panel van EFRAG, het adviesorgaan van de Europese Commissie op het terrein van financiële verslaggeving.

Daarnaast zijn er regelmatig contacten met functionarissen van de Europese Commissie en medewerkers van leden van het Europees Parlement om input te geven op beleidsvoorstellen die de Eumedion-deelnemers raken.

4.2 Raad voor de Jaarverslaggeving

Eumedion participeert sinds 2007 in de zogenoemde gebruikersdelegatie van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ). De RJ heeft tot doel de kwaliteit van de externe verslaggeving, in het bijzonder de jaarrekening, binnen Nederland door rechtspersonen en andere organisaties te bevorderen. Sinds 22 maart 2011 zit Martijn Bos, beleidsmedewerker bij Eumedion, in de RJ. Riens Abma, directeur van Eumedion, zit in het bestuur van de Stichting voor de Jaarverslaggeving.

4.3 Monitoring Commissie Corporate Governance Code

De Monitoring Commissie Corporate Governance Code is samengesteld door de organisaties die in 2003 de Commissie Tabaksblad hebben ingesteld, waaronder (de rechtsvoorganger van) Eumedion. Jos Streppel (voormalig CFO van Aegon, thans voorzitter van de raad van commissarissen van KPN en vice-voorzitter van de raad van commissarissen van Van Lanschot) is in 2009 benoemd tot voorzitter van de Monitoring Commissie. Jurjen Lemstra (advocaat PelsRijcken) werd, op voorstel van Eumedion en de VEB, toen benoemd als lid van de commissie. De zittingstermijn van de commissie loopt in de zomer van 2013 af. Het nalevingsrapport dat op 13 december 2012 verscheen, is dan ook het laatste rapport onder voorzitterschap van de heer Streppel. Eumedion toonde zich over dit rapport positief, maar had ook een aantal kanttekeningen:

- De Commissie Streppel constateert terecht dat de dialoog tussen beursvennootschappen en aandeelhouders zich steeds beter lijkt te ontwikkelen;

- Eumedion herkent de vaststelling dat adviezen van stemadviesbureaus geen doorslaggevende invloed lijken te hebben op stemgedrag van institutionele beleggers;
- Eumedion is minder enthousiast dan de Commissie over de prestaties van raden van commissarissen, met name de verantwoording over hun werk;
- De inzet van de Commissie om niet-nalevers van de Code individueel aan te spreken op hun gedrag is goed, maar de monitoring kan nog effectiever worden wanneer de Commissie een volgende stap zou nemen en de nalevingsresultaten per individuele onderneming ook transparant zou maken.

De minister van Economische Zaken, Henk Kamp, heeft tijdens de overhandiging van het laatste nalevingsrapport verklaard in 2013 een nieuwe Monitoring Commissie te willen benoemen. Eumedion steunt deze oproep van harte. Wel vindt Eumedion dat het mandaat van de nieuwe commissie ook zou moeten zien op het voorstellen van amendementen op de Nederlandse corporate governance code. Wat Eumedion betreft zou de code op korte termijn moeten worden herzien om deze 'state of the art' te laten blijven en te laten aansluiten op de ontwikkelingen in de Nederlandse maatschappij en op de internationale kapitaalmarkten.

4.4 Adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM

Eumedion is in 2010 op uitnodiging van de AFM lid geworden van het adviserend panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM. Het adviserend panel komt twee keer per jaar samen en kan dan vragen stellen en advies geven over het jaarplan, de begroting, de kosten van het toezicht en de jaarverantwoording van de AFM. Het overleg tussen de AFM en het adviserend panel heeft twee doelen: i) ondernemingen die onder toezicht van de AFM staan, kunnen invloed uitoefenen op de financiën en het beleid van de AFM en ii) de AFM krijgt inzicht in de financiële gevolgen die het toezicht heeft voor de ondernemingen. De AFM kan door het overleg ook weer haar eigen functioneren verbeteren. In 2011 is de directeur bij beide bijeenkomsten van het panel aanwezig geweest.

4.5 Commissie Financiële Verslaggeving & Accountancy van de AFM

Op uitnodiging van de AFM heeft de directeur van Eumedion sinds 25 oktober 2012 zitting in de Commissie Financiële Verslaggeving & Accountancy van de AFM. De Commissie is ingesteld om een bijdrage te leveren aan de bredere oordeelsvorming van de AFM over het toezicht op financiële verslaggeving & accountantsorganisaties waarbij het veelal beleidsmatige aspecten betreft. De commissie vergadert ongeveer drie keer per jaar.

4.6 Transparantiebenchmark van ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) laat sinds 2003 jaarlijks de Transparantiebenchmark uitvoeren naar de wijze waarop Nederlandse ondernemingen verslag doen

van hun activiteiten op het terrein van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het is een onderzoek naar de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van maatschappelijke verslaggeving onder de grootste ondernemingen van Nederland. Marleen Janssen Groesbeek heeft in 2012 zitting gehad in het panel van deskundigen, verbonden aan de Transparantiebenchmark. Het panel controleert de kwaliteit van de beoordeling van het onderzoek en behandelt eventuele bezwaarschriften van ondernemingen.

4.7 International Corporate Governance Network

ICGN is het wereldwijde netwerk van institutionele beleggers dat onder meer tot doel heeft goede corporate governance in de wereld te bevorderen. Het doet dit onder andere door Best Practices voor zowel beursvennootschappen als voor institutionele beleggers te ontwikkelen, door te reageren op consultaties en op voorstellen voor wetgeving van nationale en internationale overheden op het terrein van corporate governance en door een platform te bieden waar leden elkaar kunnen ontmoeten. Dit gebeurt onder andere door het organiseren van congressen.

Erik Breen (lid Dagelijks Bestuur Eumedion) heeft sinds september 2011 zitting in het ICGN-bestuur, waardoor het Dagelijks bestuur van Eumedion goed op de hoogte blijft van de internationale corporate governance ontwikkelingen en de ontwikkelingen binnen ICGN. Daarnaast is het Eumedion secretariaat vertegenwoordigd in verschillende commissies van ICGN. Zo is Wouter Kuijpers lid van het Accounting and Auditing Practices Committee en van het Membership Committee en is Rients Abma lid van de Shareholder Rights Committee, van het Awards Committee en van het Nominations Committee.

4.8 International Integrated Reporting Council (IIRC)

Op 2 augustus 2010 is door het Global Reporting Initiative en het Accounting for Sustainability Project van de Britse prins Charles de 'International Integrated Reporting Council (IIRC) ingesteld. Deze organisatie heeft tot doel om een wereldwijd geaccepteerd raamwerk voor geïntegreerde verslaggeving te ontwikkelen. Het raamwerk moet financiële, milieu-, sociale en governance informatie samenbrengen in een helder, consistent en vergelijkbaar, "geïntegreerd" format. Dit kan bijdragen aan een beter begrip bij analisten en andere stakeholders van de totale (lange termijn) performance van een onderneming. Het raamwerk moet eind 2013 klaar zijn. Op verzoek van de IIRC is Eumedion sinds eind 2012 meer betrokken bij de werkzaamheden van de IIRC. Martijn Bos is lid van de Technical Task Force en Erik Breen zit namens Eumedion in de Council. Claudia Kruse, lid van het Algemeen bestuur van Eumedion, zit in de werkgroep van de IIRC.

4.9 Capital Markets Advisory Committee van de International Accounting Standards Board

Martijn Bos is sinds 1 januari 2012 lid van de Capital Markets Advisory Committee van de IASB, het IASB adviesorgaan waarin gebruikers van jaarrekeningen zitting hebben. Eumedion houdt via dit

orgaan vinger aan de pols bij de ontwikkelingen binnen de IASB en kan ook proactief onderwerpen agenderen, zoals is gebeurd met het position paper 'Full consolidation of partly owned subsidiaries requires additional disclosure' (zie paragraaf 2.16).

4.10 Onderzoekscentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen

Eumedion is sinds 2008 partner van het Onderzoekscentrum Onderneming & Recht (OO&R). In het OO&R hebben de rechtswetenschap en de juridische praktijk hun krachten gebundeld. Naast de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen participeert een aantal toonaangevende advocaten- en notariskantoren en ondernemingen. Door te participeren in OO&R kan Eumedion invloed uitoefenen op de onderzoeksprojecten van het OO&R. In het bijzonder kan dit door het doen van voorstellen voor nieuwe projecten en het aanleveren van onderzoekers en redacteuren voor bepaalde onderzoeksbundels. Tevens bestaat de mogelijkheid om actief bij te dragen aan een onderzoek, wat de zichtbaarheid en kenbaarheid van Eumedion vergroot en bijdraagt aan de kennisverbreding van het Eumedion-secretariaat. De directeur is lid van het curatorium van het Onderzoekscentrum.

4.11 VU Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht

Eumedion is in 2010 deelnemer geworden van het in 2010 opgerichte Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht (ZIFO) van de Vrije Universiteit Amsterdam. Het ZIFO is een instituut voor wetenschappelijk onderzoek en debat op het terrein van het financiële recht en het ondernemingsrecht. Centraal staat de maatschappelijke rol van het recht en het debat over de richting waarin het recht zich zou moeten ontwikkelen. Er worden debatmiddagen en een jaarlijks congres georganiseerd. Daarnaast wordt er onderzoek gedaan op eigen initiatief of in opdracht, en worden promovendi begeleid. Wouter Kuijpers is namens Eumedion de contactpersoon voor het ZIFO.

4.12 Engagement good practices werkgroep

Rients Abma nam in 2012 deel aan een Britse werkgroep die tot doel had een 'good practice gids' voor effectieve en efficiënte engagement tussen aandeelhouders en beursgenoteerde ondernemingen op te stellen. De werkgroep werd in juli 2012 door het Britse instituut voor secretarissen van ondernemingen (ICSA) en een aantal toonaangevende Britse institutionele beleggers geïnstalleerd. Mede gelet op de succesvolle engagementtrajecten met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, werd Eumedion gevraagd om actief in de werkgroep te participeren. De installatie van de werkgroep vloeide mede voort uit de aanbevelingen van de 'Kay Review' en de wens om de Britse Stewardship Code effectiever te maken. In oktober 2012 produceerde de werkgroep een consultatiedocument. In maart 2013 werd de 'good practice gids' vastgesteld en publiek gemaakt.

5. EUMEDION: DIENSTVERLENING AAN DEELNEMERS

Eumedion organiseerde in 2012 het jaarsymposium, een rondetafeldiscussie en een seminar (samen met accountantsorganisatie NIVRA en de Vereniging van Beleggingsprofessionals VBA). Daarnaast werden vier onderzoeken gepubliceerd. Ook werden wetsvoorstellen en consultatiedocumenten becommentarieerd (zie hoofdstuk 2). Elke maand wordt een Eumedion nieuwsbrief gepubliceerd. In 2012 is de vijfde Eumedion Scriptieprijs uitgereikt.

5.1 Symposium 'Lange termijn ondernemingsstrategie en lange termijn beleggers: kan de één zonder de ander?'

Op 8 november 2012 vond het jaarlijks symposium van Eumedion plaats in de Jaarbeurs in Utrecht. Het thema was dit jaar: 'Lange termijn ondernemingsstrategie en lange termijn beleggers: kan de één zonder de ander?' Feike Sijbesma (bestuursvoorzitter DSM), Amra Baliç (directeur Corporate Governance en Responsible Investment BlackRock) en Hendrik Meesman (directeur Meesman Index Investments) waren de hoofdsprekers. Na de pauze discussieerden Hans Wijers (voormalig bestuursvoorzitter AkzoNobel), Jan Louis Burggraaf (advocaat bij Allen & Overy) en wijlen John van Markwijk (directeur beleggingen PME) onder leiding van Steven Schuit (hoogleraar Nyenrode) onderling en met de zaal over een aantal stellingen.

Het symposium werd door ongeveer 200 mensen bezocht. Een uitgebreid verslag van het Eumedion-symposium is te vinden op de website van Eumedion⁴¹.

5.2 Eumedion-NIVRA-VBA-seminar over het commissarissenverslag bij beursvennootschappen

Eumedion, de beroepsorganisatie van registeraccountants de NBA en de Vereniging van Beleggingsprofessionals (VBA) organiseerden op 9 oktober 2012 een seminar met als titel: 'De raad van commissarissen: een gesloten boek? Mijntje Lückcrath, hoogleraar Nyenrode Business University, besprak de resultaten van een eigen onderzoek naar de kwaliteit van de verslagen van de raden van commissarissen van beursvennootschappen. Ook gaf ze een aantal aanbevelingen om de kwaliteit en leesbaarheid van het commissarissenverslag te vergroten. Joop Witteveen, fondsmanager bij Kempen Capital Management, gaf een reflectie op het onderzoek en op de aanbevelingen door te schetsen wat de verwachtingen van analisten en beleggers zijn bij het lezen van het commissarissenverslag. Jos Spijker, partner Ernst & Young Accountants, besprak vervolgens de rol van de externe accountant bij de commissarissenverslagen. Rob van Gelder, voorzitter van de Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen (VEUO) en commissaris bij o.a. Heijmans en SBM Offshore, gaf een kijkje vanuit de praktijk op de problematiek. Tot slot werd onder leiding van Jaap van Manen (lid van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code) met een panel bestaande uit Rients Abma, directeur Eumedion, Margot Scheltema, commissaris bij diverse ondernemingen en Dick Korf, partner bij KPMG, gediscussieerd aan de hand van de inbreng van de hoofdsprekers en van stellingen. Het symposium werd door ongeveer 100 personen bezocht.

5.3 Onderzoek naar duurzaamheidsinformatie

In opdracht van Eumedion deden de Erasmus School of Economics en Shareholder Support in 2011 en 2012 onderzoek naar de publicatie van duurzaamheidsinformatie door de Nederlandse beursvennootschappen en het gebruik van deze informatie door institutionele beleggers. Het onderzoek getiteld 'KPI's and sustainability performance' werd op 2 juli 2012 openbaar gemaakt⁴². Het empirisch onderzoek toont aan dat Nederlandse institutionele beleggers in toenemende mate informatie over 'ESG'-prestaties bij hun beleggingsbeslissingen en hun stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen gebruiken. Omdat de huidige praktijk van rapporteren over duurzaamheid en governance door beursgenoteerde ondernemingen echter niet voldoet aan de kwaliteitseisen van de beleggers, zijn zij gedwongen om die informatie op een andere manier te vergaren. Hierdoor zijn beursgenoteerde ondernemingen veel tijd kwijt aan het beantwoorden van vragenlijsten en onderzoeken van onderzoeksbureaus, analisten en de beleggers zelf. Uit het

⁴¹

<http://www.eumedion.nl/nl/nieuws/ institutionele beleggers moeten meer weten van minder bedrijven in plaats van minder van meer bedrijven>

⁴² http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/publicaties/2012_kpis_and_sustainability_performance.pdf

onderzoek blijkt ook dat de informatie over ESG-prestaties nauwelijks in verband wordt gebracht met de strategie, risico's en de financiële en operationele zaken van de onderneming. Dat zorgt ervoor dat de ESG-inspanningen die bijdragen aan waardecreatie van de onderneming niet goed worden gezien en onterecht het beeld blijft hangen dat de aandacht voor duurzaamheid geen geld oplevert.

De resultaten van het onderzoek werden op 20 juni 2012 besproken met vertegenwoordigers van de beursgenoteerde ondernemingen, institutionele beleggers, accountantsorganisaties en adviseurs, tijdens een rondetafeldiscussie onder leiding van Marleen Janssen Groesbeek.

5.4 Onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van de Nederlandse aandelen

In opdracht van Eumedion deed de Universiteit van Tilburg (UvT) onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van Nederlandse aandelen in portefeuilles van een geselecteerd aantal Nederlandse institutionele beleggers (ABP, Pensioenfonds Zorg en Welzijn, PME, Spoorwegpensioenfonds, Robeco (beleggingsfonds Hollands Bezit) en Teslin Capital Management). Het onderzoek is op 6 december 2012 openbaar gemaakt⁴³. Belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat Nederlandse institutionele beleggers het grootste deel van hun aandelen in Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen voor een lange periode aanhouden. Meer dan 80% van de omvang van de aandelenportefeuilles wordt voor vijf jaar of langer aangehouden en ten minste 55% voor een periode van ten minste 10 jaar. Het onderzoek bestreek ruwweg de periode 2003 tot de eerste helft van 2012. Volgens de UvT-onderzoekers kunnen de resultaten niet de indruk bevestigen die in het maatschappelijk debat soms ontstaat dat institutionele beleggers kortetermijnbeleggers zijn. Gemiddeld wordt een Nederlands aandeel 3,5 jaar aangehouden in de portefeuille van de onderzochte groep Nederlandse institutionele beleggers. Minder dan 4% van de portefeuillewaarde met Nederlandse aandelen wordt korter dan één jaar aangehouden. De meeste transacties vinden in een kleiner deel van de portefeuille plaats. Een andere opvallende conclusie uit het onderzoek is dat de gemiddelde periode dat een Nederlands aandeel wordt aangehouden sinds het begin van de financiële crisis, eind 2007, niet korter is geworden.

Het onderzoek poogt enige nuance te brengen in het nationale en internationale debat over de vermeende kortetermijngeneigdheid onder institutionele beleggers en is daarom aan zowel de Nederlandse als Europese beleidsmakers aangeboden. Over het onderzoek is op 8 maart 2013 een rondetafeldiscussie gehouden met vertegenwoordigers uit beursgenoteerde ondernemingen, institutionele beleggers en de academische wereld.

⁴³ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/publicaties/2012_research_report_duration_and_turnover_dutch_equities.pdf

5.5 Onderzoek naar de toepassing van de Eumedion best practices betrokken aandeelhouderschap

Op 1 januari 2012 traden de Eumedion best practices voor betrokken aandeelhouderschap in werking. De best practices gelden voor alle institutionele beleggers die bij Eumedion zijn aangesloten. Bij de best practices geldt de 'pas toe of leg uit'-regel: van Eumedion-deelnemers wordt verwacht dat zij publiekelijk aangeven in hoeverre zij de best practices toepassen en zo niet, waarom niet. Op 18 december 2012 werd het eerste, door het Eumedion-secretariaat opgestelde, monitoring rapport over de toepassing van de best practices gepubliceerd⁴⁴. Uit dit rapport blijkt dat het concept van verantwoord en betrokken aandeelhouderschap goed is ingeburgerd bij Eumedion-deelnemers: 95% stemt op aandeelhoudersvergaderingen en 81% voert daarenboven ook dialogen ('engagement') met beursgenoteerde ondernemingen. De rapportages worden echter nog niet altijd afgesloten met een formeel statement over de naleving van de Eumedion best practices over betrokken aandeelhouderschap: dit doet nog 'slechts' 40% van de Eumedion-deelnemers. Uit het monitoring rapport blijkt verder dat de best practice over de identificatie van potentieel tegenstrijdige belangsituaties het slechtst wordt toegepast. De best practice over de publicatie van het stemgedrag op de aandeelhoudersvergaderingen blijkt erg verschillend te worden toegepast: veel deelnemers maken per beursgenoteerde onderneming en per individueel stempunt het stemgedrag openbaar, maar er is ook nog een substantieel aantal dat alleen een geaggregeerd stemoverzicht openbaar maakt dan wel het stemgedrag helemaal niet publiceert.

Het Eumedion-bestuur heeft naar aanleiding van het monitoring rapport besloten om nog geen wijzigingen in de best practices door te voeren. Eind 2013 zal het tweede monitoring rapport verschijnen. De Eumedion best practices worden in het op 12 december 2012 door de Europese Commissie gepubliceerde Actieplan Corporate Governance aangehaald in het Europese rijtje van initiatieven om institutionele beleggers te stimuleren verantwoord om te gaan met hun aandeelhoudersrechten.

5.6 Onderzoek naar de oprichting van een apart engagementplatform

In 2012 heeft Eumedion onder haar deelnemers onderzocht of er behoefte is aan de oprichting van een afzonderlijke organisatie voor dialoog en engagement met Nederlandse beursvennootschappen. Die organisatie zou namens haar deelnemers de dialoog met beursvennootschappen kunnen voeren en eventueel namens hen aandeelhoudersvergaderingen kunnen bezoeken en daar het stemrecht uitoefenen. Het onderzoek heeft een verdeeld beeld gegeven. Het bestuur heeft uit het onderzoek daarom geconcludeerd dat er te weinig draagvlak is om een aparte rechtspersoon voor dergelijke activiteiten op te richten. Wel heeft het bestuur gemeend een vooraanstaand persoon op corporate governance terrein te vragen als een soort "gevolmachtigd agent" op te treden namens die

⁴⁴ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/best-practices/monitoring_rapport_eumedion_best_practices_2012.pdf

deelnemers die om capaciteits- en/of tijdsredenen niet zelf de dialoog met ondernemingen kunnen aangaan en aandeelhoudersvergaderingen kunnen bezoeken, terwijl zij toch als betrokken aandeelhouders willen opereren. Begin 2013 is met de betreffende deelnemers gesproken over het takenpakket van de “gevolmachtigd agent” en hebben zij Paul Frentrop geselecteerd als een dergelijk persoon. Hij is nog voor het AVA-seizoen 2013 namens een drietal Eumedion-deelnemers aan het werk gegaan. De gevolmachtigd agent zit inmiddels ook namens gevolmachtigde partijen in de Beleggingscommissie van Eumedion.

5.7 Eumedion Scriptieprijs 2012

Eumedion looft elk jaar een prijs van € 2.500,- uit voor de auteur van de beste afstudeerscriptie die goed ondernemingsbestuur en/of duurzaamheid als hoofdonderwerp heeft.

Jurylid prof. mr. Geert Raaijmakers (rechts op de foto) reikte tijdens de Deelnemersvergadering van 13 december 2012 de scriptieprijs 2012 uit aan Stefan Wissing voor zijn scriptie 'De transparantielacune gedicht?; Een kritische beschouwing van de meldingsplichten uit de short selling-Verordening en het wetsvoorstel Corporate Governance'⁴⁵.

De heer Wissing, afgestudeerd aan de Vrije Universiteit, heeft een juridische scriptie geschreven waarin hij een voor de praktijk en de wetenschap moeilijk onderwerp ter hand neemt, namelijk transparantie van aandeelhouders en dan meer in het bijzonder de meldingsplichten die voortvloeien

⁴⁵ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/scriptieprijs/winnende_scriptie_2012_-_wissing.pdf

uit enkele recente wetgevingsinitiatieven. De scriptie blinkt volgens de jury uit in grondigheid en gedegenheid van de analyse van het gekozen onderwerp. De jury looft verder de duidelijke eigen opvattingen van de auteur, die “met gedegen argumentatie” worden onderbouwd.

5.8 Geactualiseerde versie van het Eumedion Handboek Corporate Governance

Eumedion heeft op 19 december 2012 een geactualiseerde versie van haar Handboek Corporate Governance ('versie 2013') gepubliceerd⁴⁶. Het handboek biedt de bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers een leidraad voor het participeren in en stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Ook bevat het handboek een overzicht van alle rechten en verantwoordelijkheden van institutionele beleggers als aandeelhouders van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De derde versie van het handboek geldt vanaf 1 januari 2013 en vervangt de versie die in 2010 gepubliceerd. De publicatie van een nieuwe versie werd noodzakelijk geacht in verband met de inwerkingtreding van nieuwe, relevante wetgeving (waaronder de wet bestuur en toezicht) op 1 januari en 1 juli 2013 en in verband met actualiseringen van bestaande Eumedion-aanbevelingen, zoals die ten aanzien van de vormgeving van en verslaggeving over het bezoldigingsbeleid en ten aanzien van de machtiging tot het uitgeven van nieuwe aandelen.

5.9 Eumedion Nieuwsbrief

Eumedion publiceert maandelijks een nieuwsbrief. Door middel van de nieuwsbrief voorziet Eumedion haar deelnemers en andere *stakeholders* van informatie over de laatste nationale en internationale corporate governance ontwikkelingen en de standpunten van Eumedion over wet- en regelgeving. Met ingang van 1 januari 2012 wordt de nieuwsbrief in een modern, digitaal jasje naar de abonnees (waaronder alle Eumedion-deelnemers) gestuurd. Op de website van Eumedion is nog steeds de 'papieren versie' te vinden⁴⁷.

5.10 Website Eumedion

De website van Eumedion (www.eumedion.nl) bleef in 2012, na de algehele herziening in 2011, ongewijzigd. De website blijft voor de deelnemers en andere belangstellenden de belangrijkste bron van informatie over de standpunten van Eumedion, onderzoeken, nieuwsbrieven, jaarverslagen en beleidsplannen. Ook verschijnt er regelmatig een weblog en worden bezoekers via de agenda op de hoogte gehouden worden van de activiteiten van Eumedion en haar deelnemers. De vernieuwde kennisbank met een gemakkelijke zoekfunctie naar jaarverslagen, beleidsplannen, nieuwsbrieven en andere relevante documenten wordt door deelnemers en mensen van buiten Eumedion zeer gewaardeerd.

⁴⁶ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/handboeken/eumedion_handboek_cg_2013.pdf

⁴⁷ <http://www.eumedion.nl/nl/kennisbank/nieuwsbrieven>

5.11 Social media: Twitter en LinkedIn

Eumedion heeft sinds de start van de vernieuwde website ook een eigen twitteraccount: @Eumedion. Eumedion heeft ook een LinkedIn-account: Stichting Eumedion. Eumedion is voornemens om in 2013 vaker van de social media gebruik te maken.

6. DEELNEMERS VAN EUMEDION

6.1 Gewone deelnemers

Institutionele beleggers die het vermogen voor Nederlandse cliënten beheren en/of beleggen in Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen, kunnen deelnemer van Eumedion worden.

Op 31 december 2011 telde Eumedion 70 deelnemers. In de loop van 2012 hebben zich twee nieuwe deelnemers bij Eumedion aangesloten: Delta Lloyd Asset Management en DELA. UWV Pensioenfonds heeft zich in de loop van 2012 afgemeld als deelnemer.

6.2 Geassocieerde deelnemers

Koepelorganisaties van institutionele beleggers kunnen geassocieerd deelnemer van Eumedion worden. Geassocieerde deelnemers hebben toegang tot deelnemersvergaderingen (maar hebben geen stemrecht), kunnen evenementen van Eumedion bijwonen, kunnen zitting nemen in de commissies van Eumedion en ontvangen alle informatie van Eumedion. In 2012 continueerden de Pensioenfederatie en de Local Authority Pension Fund Forum (LAPPF) hun status als geassocieerd deelnemer van Eumedion. In de loop van 2012 werd Netherlands Financial Investments (NLFI) als derde geassocieerde deelnemer toegelaten. NLFI is de onafhankelijke beheersorganisatie die vrijwel alle aandelen ABN AMRO Group en ASR Nederland houdt. De stichting is opgericht in juli 2011 en komt voort uit de wens van de Tweede Kamer overheidsbelangen in de financiële sector te scheiden, een zakelijke invulling te geven aan het aandeelhouderschap en een geloofwaardige exitstrategie te realiseren.

7. GOVERNANCE

Hoewel Eumedion een stichting is, heeft zij veel kenmerken van een vereniging. Het Algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het beleid en de strategie van de organisatie, op voorstel van het Dagelijks bestuur. Alle operationele standpunten worden vastgesteld door het Dagelijks bestuur. Deze standpunten worden voorbereid door de vijf commissies van Eumedion (zie paragraaf 8.2). Deze commissies zijn toegankelijk voor alle deelnemers van Eumedion. De directeur en de voorzitter van Eumedion zijn spreekbuis voor Eumedion en zorgen voor verspreiding van de standpunten naar de relevante autoriteiten en de media.

Het Dagelijks bestuur legt over zijn werkzaamheden verantwoording af aan het Algemeen bestuur dat minimaal vier maal per jaar bijeenkomt. Het Dagelijks bestuur is samengesteld uit de leden van het Algemeen bestuur. Het Algemeen bestuur legt voor zijn werkzaamheden verantwoording af aan de Vergadering van Deelnemers die minimaal tweemaal per jaar bijeenkomt. Aan de Vergadering van Deelnemers wordt de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd en de begroting en het beleidsplan ter vaststelling. Verder kan de Vergadering van Deelnemers het Algemeen bestuur decharge verlenen voor het gevoerde beleid. De Vergadering van Deelnemers kan bij ontoereikend functioneren van het Algemeen bestuur het gehele bestuur wegsturen. In de Vergadering van Deelnemers heeft elke deelnemer één stem.

Het Algemeen bestuur laat nieuwe deelnemers toe, nadat de bestaande deelnemers over de aanvraag voor deelnemerschap zijn gehoord. Bestaande deelnemers hebben het recht van advies ten aanzien van potentiële deelnemers, maar hebben geen vetorecht.

De taken en de rechten en plichten van het Algemeen bestuur, van het Dagelijks bestuur, van de directeur en van de commissies zijn neergelegd in de op grond van de statuten opgestelde Reglementen 'Algemeen en Dagelijks bestuur', 'Directeur' en 'Commissies'. De rechten en plichten van de deelnemers zijn opgenomen in het Reglement Toetreding en Opzegging Gewone en Geassocieerde Deelnemers'. Deze reglementen zijn te raadplegen via de website van Eumedion.

Het reglement 'Algemeen en Dagelijks bestuur' werd op 13 december 2012 gemoderniseerd en geactualiseerd⁴⁸. Belangrijkste wijziging betreft de benoemingsprocedure voor nieuwe bestuurders. Deelnemers die reeds zitting hebben in het Algemeen bestuur hebben na de maximumbenoemingstermijn dan wel tussentijds aftreden van hun afgevaardigde geen 'versterkt aanbevelingsrecht' meer t.a.v. een nieuwe bestuurder. Er geldt in die gevallen een open procedure, waarin elke deelnemer, aan de hand van een door het Dagelijks bestuur opgesteld functieprofiel, zijn belangstelling voor de bestuurspost kenbaar kan maken.

⁴⁸ http://www.eumedion.nl/nl/public/kennisbank/statuten-en-reglementen/reglement_bestuur.pdf

7.1 Bestuursvergaderingen

Het Algemeen bestuur van Eumedion heeft in 2012 vijf maal vergaderd en het Dagelijks bestuur zeven maal, waarvan één telefonisch. Onderwerpen die aan de orde kwamen waren onder andere: de vele commentaren en reacties op wetsvoorstellen en consultatiedocumenten, het onderzoek naar een apart engagementplatform, het onderzoek naar key performance indicators op het gebied van duurzaamheid, het onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van Nederlandse aandelen, de monitoring rapportage naar de toepassing van de Eumedion best practices, de evaluatie van het jaarverslagen- en aandeelhoudersvergaderingenseizoen 2012, de speerpuntenbrief 2013, het symposium 2012, het jaarverslag en de jaarrekening 2011, het beleidsplan 2013, de samenstelling van het Algemeen en Dagelijks bestuur, de financiële situatie, de contributiestructuur, de toelating van nieuwe deelnemers, de verhuizing van het kantoor en andere, meer algemene bureauzaken.

7.2 Toe- en uittredingen

In 2012 onderging het Algemeen en Dagelijks bestuur geen mutaties. Frederik van Beuningen (Teslin Capital Management) en Wouter Pelser (MN) werden eind 2012 voor een laatste termijn van twee jaar herbenoemd. Een aantal bestuursleden kon, vanwege uiteenlopende omstandigheden, in 2012 niet alle bestuursvergaderingen bijwonen. In dat geval waren – in het geval van een vergadering van het Algemeen bestuur – wel de plaatsvervangende bestuursleden vertegenwoordigd, dan wel gaven de betreffende bestuursleden voorafgaand aan de vergadering input aan de voorzitter of aan de directeur.

Overzicht van bestaande en afgetreden leden van Algemeen bestuur (per 20 juni 2013)

Naam en nationaliteit	Werkgever	Geboorteaar	Eerste benoemingsdatum	Eerstvolgende herbenoemingsdatum
Frederik van Beuningen (NL)	Teslin CM	1949	3 december 2008	Herbenoeming niet meer mogelijk
Peter Borgdorff (NL)	PFZW	1953	24 januari 2011	24 januari 2015
Erik Breen (NL)	Robeco	1972	23 september 2011	23 september 2013
Ben Kramer (NL)	F&C	1968	8 april 2010	8 april 2014
Rogier Krens (NL)	Syntrus Achmea	1970	22 maart 2012	22 maart 2014
Claudia Kruse (D)	APG AM	1974	19 december 2011	19 december 2013
Colin Melvin (VK)	Hermes IM	1966	1 april 2009	Herbenoeming niet meer mogelijk
Wouter Pelser (NL)	MN	1968	3 december 2008	Herbenoeming niet meer mogelijk
Bart van der Steenstraten (NL)	Shell Asset Management Company	1959	10 oktober 2007	Herbenoeming niet meer mogelijk

7.3 Commissies⁴⁹

Vijf beleidscommissies binnen Eumedion (Juridische Commissie, Audit Commissie, Beleggingscommissie, Onderzoekcommissie en PR Commissie) bereiden de (bestuurs)standpunten van Eumedion voor en staan het bestuur en de directeur van Eumedion bij in het vormen en uitdragen van de standpunten. Naast de beleidscommissies kende Eumedion in 2012 één werkgroep: de werkgroep bestuurdersbezoldiging.

7.3.1 Juridische Commissie

De Juridische Commissie behandelt onder andere onderwerpen op het terrein van aandeelhoudersrechten, fusies, overnames, beschermingsconstructies en beloningsbeleid. Deze commissie initieerde de commentaren op de beleidsdocumenten die in paragrafen 2.1 tot en met 2.14 zijn genoemd. De commissie kwam in 2012 5 maal bijeen om te vergaderen. Daarnaast werd diverse keren via afstemming per e-mail en/of telefoon een beleidsstandpunt voorbereid. De commissie heeft ultimo 2012 12 leden. Michiel Prinsze (Robeco) is de voorzitter van de commissie. Onderwerpen die aan de orde zijn gekomen in 2012 zijn onder andere het wetsvoorstel Frijns, regulering van stemadviesbureaus, de financial transaction tax (FTT), de nieuwe Europese short selling verordening, de voorstellen voor Mifid II en MiFIR, het verbod op beleggen in clustermunities en het wetsvoorstel clawback.

7.3.2 Audit Commissie

De Audit Commissie behandelt onderwerpen op het terrein van financiële verslaggeving, risicobeheersing en –management, rol en verantwoordelijkheid van de auditcommissie van de raad van commissarissen en de rol en onafhankelijkheid van de externe accountant. De Audit Commissie belegde in 2012 vijf vergaderingen. Onderwerpen die aan bod kwamen waren: de ontwikkelingen binnen de RJ, EFRAG en IASB. De Audit Commissie heeft in 2012 ook veel aandacht besteed aan de rol en de verantwoordelijkheid van de accountant in licht van beleidsvoornemens van de IAASB, de Europese Commissie en de NBA. Ook werd nadrukkelijk stilgestaan bij verslaggeving door beursvennootschappen over aspecten van duurzaamheid. Met Gerben Everts, bestuurder van de AFM, vond een overleg plaats in de vergadering van 27 april 2012. Op 14 september 2012 hield Françoise Flores (Secretary General EFRAG) een presentatie in de audit commissie waarin zij inging op de rol van EFRAG. Tijdens deze vergadering vond ook een discussie met afgevaardigden van de IASB en ESMA plaats over de verslaggevingsstandaard IFRS 8 ‘Operating Segments’. Ultimo 2012 kende deze commissie 5 leden. Angeli van Buren (PGGM) is voorzitter van de commissie.

⁴⁹ De samenstelling van de commissies is opgenomen in appendix 4.

7.3.3 Onderzoekscommissie

De Onderzoekscommissie vergaderde in 2012 viermaal. De Onderzoekscommissie heeft zich ingezet bij de voorbereiding van het Eumedion Symposium over lange termijn strategie en lange termijn aandeelhouderschap. Daarnaast heeft de commissie uitgebreid gesproken over het onderzoek naar duurzame key performance indicators en het onderzoek naar de gemiddelde houdtermijn van Nederlandse aandelen. Verder schreef de Onderzoekscommissie de Eumedion Scriptieprijs 2012 uit (zie paragraaf 5.7). Uit de ingediende scripties selecteerde de Onderzoekscommissie vijf exemplaren die volgens werden doorgeleid naar de jury van de scriptieprijs. De jury koos uiteindelijk de winnende scriptie van Stefan Wissing, die wordt besproken in hoofdstuk 5. Tijdens de vergadering van 23 maart 2012 werd Harald Walkate (Aegon Asset Management) tot voorzitter gekozen, nadat deze post ruim een jaar vacant was gebleven. De Onderzoekscommissie had ultimo 2012 acht leden.

7.3.4 Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie stelt het Dagelijks bestuur op de hoogte van de actuele en materiële corporate-governancezaken die bij individuele beursgenoteerde vennootschappen spelen en flagrante schendingen van geaccepteerde corporate-governancestandaarden door de individuele beursgenoteerde vennootschappen. De Beleggingscommissie vergaderde viermaal fysiek en belegde een aantal conference calls tijdens het 'aandeelhoudersvergaderingenseizoen' 2012 om het uitzenden van mogelijke alerts te bespreken (zie hierover ook hoofdstuk 3). Tijdens de februari-vergadering verzorgde Daniële Melis (Nyenrode Business University) een presentatie over door haar in opdracht van de Monitoring Commissie Corporate Governance Code verricht onderzoek naar aandeelhoudersbetrokkenheid in Nederland. Tijdens de mei-vergadering werd de conceptevaluatie van het AVA- en jaarverslagenseizoen 2012 besproken, samen met het proces binnen Eumedion-verband betreffende de alertservice en het bezoeken van aandeelhoudersvergaderingen. In de septembervergadering werden de mogelijke onderwerpen voor de speerpuntenbrief 2013 besproken. Ook werden de wijzigingsvoorstellen voor het Eumedion Handboek Corporate Governance behandeld. Tijdens de november-vergadering werd gesproken over de 'verdeling' van de aandeelhoudersvergaderingen die in 2013 plaatsvinden. Tijdens elke vergadering werd een update gegeven van de lopende dialogen met de belangrijkste beursgenoteerde ondernemingen. De Beleggingscommissie wordt voorgezeten door Kris Douma (MN) en telde ultimo 2012 24 leden.

7.3.5 Public Relations Commissie

De PR Commissie heeft tot taak het adviseren van het bestuur en de directeur over interne en externe communicatie. Deze commissie vergaderde in 2012 twee maal. Onderwerpen die in 2012 centraal stonden waren: het genereren van publiciteit voor Eumedion, het becommentariëren van

conceptpersberichten en van documenten als het jaarverslag, het beleidsplan en de voorbereiding van het symposium. De PR Commissie had ultimo 2012 negen leden.

7.4 Ad hoc werkgroep

7.4.1 Werkgroep Bestuurdersbezoldiging

De ad hoc werkgroep Bestuurdersbezoldiging werd in 2006 ingesteld om de aanbevelingen bestuurdersbezoldiging, opgesteld door de Eumedion-rechtsvoorganger SCGOP in maart 2003, te herijken en te actualiseren. De aanbevelingen werden in oktober 2006 vastgesteld. De werkgroep kreeg daarna de opdracht mee om de naleving van de aanbevelingen door de beursvennootschappen te monitoren en, indien nodig, voorstellen te doen voor aanpassing van de aanbevelingen. De werkgroep kwam in 2012 eenmaal bijeen. Tijdens deze vergadering heeft de werkgroep aan het bestuur van Eumedion het advies opgesteld om de aanbevelingen op een aantal onderdelen te wijzigen. De belangrijkste wijziging betreft de aanbeveling om duurzaamheidsmaatstaven op te nemen in prestatiecriteria voor de variabele beloning voor bestuurders. Het bestuur heeft dit advies opgenomen. De gewijzigde aanbevelingen zijn opgenomen in de nieuwe editie (van 2013) van het Handboek Corporate Governance. De werkgroep telde ultimo 2012 negen leden.

7.5 Vergadering van Deelnemers

In 2012 werden twee Vergaderingen van Deelnemers gehouden. De eerste deelnemersvergadering vond plaats op 21 juni 2012. Tijdens deze vergadering werd het jaarverslag 2011 van Eumedion besproken en werd de jaarrekening 2011 goedgekeurd. Daarnaast werd aan de leden van het Algemeen bestuur decharge verleend voor hun taakuitoefening in 2011. Tevens werden de deelnemers bijgepraat over het AVA-seizoen 2013 en werden de onderzoeksresultaten naar het opzetten van een apart engagementplatforms gepresenteerd en besproken.

Tijdens de vergadering van 13 december 2012 werden het beleidsplan en de begroting 2013 vastgesteld, inclusief de voorgestelde verhoging van de contributie per 1 januari 2013 met ongeveer 8%. Daarnaast werd het eerste monitoring rapport over de toepassing van de Eumedion best practices voor betrokken aandeelhouderschap gepresenteerd. Na het "huishoudelijke deel" werd de Eumedion Scriptieprijs 2012 uitgereikt aan Stefan Wissing (Vrije Universiteit) voor zijn scriptie 'De transparantielacune gedicht?; Een kritische beschouwing van de meldingsplichten uit de short selling-Verordening en het wetsvoorstel Corporate Governance' (zie paragraaf 5.7).

7.6 Bureau van de stichting

Het bureau bestond ultimo 2012 uit vier medewerkers:

Rients Abma, Directeur

Martijn Bos, Beleidsmedewerker Financiële Verslaggeving en Audit

Wouter Kuijpers, Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Toi van Rijn, Office Manager

Marleen Janssen Groesbeek was tot 1 december 2012 Beleidsmedewerker Duurzaamheid. Sinds die datum is deze functie vacant.

7.7 Administratieve organisatie en interne controle

Het Algemeen bestuur heeft tijdens zijn vergadering van 8 april 2010 het document 'Beschrijving van de administratieve organisatie en de interne controle' vastgesteld. Dit document bevat een beschrijving van de activiteiten en organisatiestructuur van Eumedion, een beschrijving van de administratieve organisatie, een beschrijving van de procedure voor de inkomsten en uitgaven en een beschrijving van de risico's en van het risicomanagement. Het document wordt niet alleen voor interne doeleinden gebruikt, maar wordt ook door de externe accountant gehanteerd bij zijn controlewerkzaamheden.

Voor de medewerkers van Eumedion geldt tevens de 'Gedragscode Medewerkers Eumedion' die alle werknemers bij indiensttreding moeten ondertekenen. Op grond van deze code moeten door de medewerkers van Eumedion bepaalde meldingen worden gedaan aan de compliance officer. De secretaris van het Algemeen bestuur fungeert als compliance officer. Dat was in 2012 Wouter Pelser. De gedragscode is op de website van Eumedion te vinden.

8. FINANCIËLE SITUATIE

In de afgelopen vijf jaar is de dienstverlening aan de deelnemers vanuit Eumedion substantieel toegenomen. De doelstelling van Eumedion is verbreed en bevat nu ook duurzaamheid. De activiteiten van Eumedion zijn uitgebreid met ESG, reacties op relevante consultaties van de Europese Commissie, audit en accounting en de actieve dialoog met toezichthouders en beursvennootschappen. Het aantal werknemers van Eumedion is verdubbeld. Daar tegenover staat dat Eumedion vanwege onder andere consolidatie onder pensioenfondsen de afgelopen jaren een aantal deelnemers heeft verloren. Deze deelnemers zijn veelal opgegaan in grotere deelnemers die al in de hoogste contributiegroep vallen. De deelnemerscontributies zijn voor het laatst verhoogd in 2007. Door deze combinatie van factoren kwam het verlies over boekjaar 2012 uit op ruim € 120.000. Het verlies pakte hoger uit dan in de begroting 2012 was voorzien (er was een verlies van bijna € 47.000 voorzien). Bovendien zakte het eigen vermogen van de stichting tot onder het bedrag van de vaste jaarlijkse exploitatiekosten (ongeveer € 615.000); hetgeen het Algemeen bestuur als richtsnoer hanteert voor de gewenste omvang van de financiële buffer. Het verlies had vooral te maken met in 2012 verricht onderzoek. Het onderzoek naar de duurzaamheidsinformatie van beursvennootschappen liep in 2011 vertraging op. De kosten van dit onderzoek sloegen niet, zoals gepland, neer in boekjaar 2011, maar in 2012. Daarnaast besloot het Algemeen bestuur in het voorjaar 2012 te onderzoeken of er onder de Eumedion-deelnemers behoefte zou bestaan aan de oprichting van een afzonderlijke organisatie voor dialoog en engagement met Nederlandse beursvennootschappen. Dit onderzoek was niet in de begroting 2012 opgenomen. Voorts vielen de reis- en verblijfskosten hoger uit dan begroot, vanwege nieuwe lidmaatschappen van Eumedion-medewerkers van werkgroepen van internationale organisaties als IASB, EFRAG en ESMA. De vergaderingen van deze werkgroepen vinden buiten Nederland plaats. De extra ontvangsten uit hoofde van de organisaties die in 2012 deelnemer van Eumedion werden – DELA, NLF1 en Delta Lloyd Asset Management – konden de gestegen kosten niet compenseren.

Het Algemeen bestuur heeft zich in het vroege najaar gebogen over de vraag of de toenmalige financiële situatie duurzaam houdbaar was gegeven de ambitie van Eumedion om een vooraanstaande rol te blijven spelen in het nationale en internationale corporate governance en duurzaamheidsdebat. Het bestuur heeft deze vraag eind 2012 ontkennend beantwoord en de Vergadering van Deelnemers in december 2012 voorgesteld om vanaf kalenderjaar 2013 de contributiestructuur aan te passen aan de (cumulatieve) stijging van het algemene prijspeil tussen 2007 en 2012, hetgeen neerkomt op ongeveer een stijging van 8%. De Vergadering van Deelnemers heeft met algemene stemmen ingestemd met dit voorstel. Het bestuur heeft voorts besloten om de vacature voor de beleidsmedewerker duurzaamheid niet meer op voltijdbasis in te vullen, maar op parttimebasis (60%). Tevens is besloten om de huurovereenkomst met Holland Financial Center niet

Eumedion

te verlengen, maar om eind april 2013 te verhuizen naar 'De Rode Olifant' in Den Haag. De huur van ruimte in dat kantoor is aanzienlijk lager dan in de Symphony Toren aan de Amsterdamse Zuid-as. Aangezien de hiervoor genoemde maatregelen nog niet toereikend blijken te zijn om voor boekjaar 2013 een sluitende begroting te krijgen (voorzien is een tekort van ruim € 12.000 in 2013), en mede tegen de achtergrond van de verwachte voortdurende consolidatie in de pensioen- en vermogensbeheersector, heeft het Algemeen bestuur de Vergadering van Deelnemers medegedeeld in 2013 onder meer te onderzoeken of de huidige contributiestaffels aanpassing behoeven. De uitkomsten van dit onderzoek zal in het najaar van 2013 aan de Vergadering van Deelnemers worden gepresenteerd.

II. EUMEDION JAARREKENING 2012

Eumedion

1. Balans per 31 december 2012

	<u>31 december 2012</u>		<u>31 december 2011</u>	
	€	€	€	€
ACTIVA				
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen	(1)			
Handelsdebiteuren		-	167	
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen		15.184	5.349	
Overige vorderingen en overlopende activa		<u>19.886</u>	<u>22.044</u>	
		35.070		27.560
Liquide middelen	(2)	616.858		748.696
		<u>651.928</u>		<u>776.256</u>
PASSIVA				
STICHTINGSVERMOGEN	(3)	570.066		693.370
KORTLOPENDE SCHULDEN	(4)			
Schulden aan leveranciers en handelskredieten		5.123	2.440	
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen		20.702	21.021	
Overige schulden en overlopende passiva		<u>56.037</u>	<u>59.425</u>	
		81.862		82.886
		<u>651.928</u>		<u>776.256</u>

Eumedion

2. Winst-en-verliesrekening over 2012

	<u>2012</u>		<u>2011</u>	
	€	€	€	€
Baten	(5)	715.944		713.358
Kosten				
Personeelskosten	(6)	559.722		491.063
Reis- en verblijfkosten		24.515		10.343
Diners, recepties, e.d.		7.558		2.177
Huisvestingskosten	(7)	79.486		78.081
Externe contacten en evenementen	(8)	14.332		14.068
Website onderhoud		1.469		38.347
Corporate Governance Research	(9)	100.572		40.128
Commissies	(10)	21.986		36.270
Publiciteit en begeleiding	(11)	<u>29.608</u>		<u>30.584</u>
		<u>839.248</u>		<u>741.061</u>
Resultaat voor belastingen		<u><u>-123.304</u></u>		<u><u>-27.703</u></u>

3. Toelichting op de jaarrekening

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva zijn gebaseerd op historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de kosten en andere lasten van het verslagjaar met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin ze zijn gerealiseerd. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Eumedion

4. Toelichting op de balans per 31 december 2012

ACTIVA

1. Vorderingen

	<u>31-12-2012</u>	<u>31-12-2011</u>
	€	€
Overige vorderingen en overlopende activa		
Overige vorderingen	<u>19.886</u>	<u>22.044</u>
Vooruitbetaalde kosten	13.233	12.871
Overige vorderingen	6.653	5.503
Te ontvangen bankrente	<u>-</u>	<u>3.670</u>
	<u>19.886</u>	<u>22.044</u>

2. Liquide middelen

ABN AMRO Bank, Zakenrekening	30.325	30.761
ABN AMRO Bank, Ondernemersdeposito	<u>586.533</u>	<u>717.935</u>
	<u>616.858</u>	<u>748.696</u>

Eumedion

PASSIVA

	<u>31-12-2012</u>	<u>31-12-2011</u>
	€	€
3. STICTINGSVERMOGEN		
Stichtingsvermogen	<u>570.066</u>	<u>693.370</u>

4. KORTLOPENDE SCHULDEN

Overige belastingen en premies sociale verzekeringen

Loonheffing	16.080	18.368
Sociale verzekeringen	3.445	2.653
Pensioenen	<u>1.177</u>	<u>-</u>
	<u>20.702</u>	<u>21.021</u>

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden	33.326	36.236
Vakantiegeldreservering	12.061	13.439
Accountantskosten	<u>10.650</u>	<u>9.750</u>
	<u>56.037</u>	<u>59.425</u>

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Huurverplichting

De jaarlijkse huurverplichting bedraagt circa € 54.260.

Eumedion

5. Toelichting op de winst-en-verliesrekening 2012

	2012	2011
	€	€
5. Baten		
Contributies	681.024	665.500
Overige baten	2.526	4.470
Bankrente	14.394	15.388
Baten dienstverlening Shareholder Support Services	18.000	28.000
	715.944	713.358

6. Personeelskosten

Salariskosten directeur en medewerkers	559.722	491.063
--	---------	---------

Personeelsleden

Gedurende 2012 waren bij de stichting gemiddeld 4 personeelsleden werkzaam (2011:3)

Overige bedrijfskosten

7. Huisvestingskosten

Huur gebouw	54.257	49.532
Overige huisvestings- en kantoorkosten	25.229	28.549
	79.486	78.081

8. Externe contacten en evenementen

Workshops en lezingen	6.261	2.184
Kosten symposium	7.354	10.314
Versturen persberichten	717	1.570
	14.332	14.068

9. Corporate Governance Research

Global Proxy Watch – Davis Global Advisors	3.047	2.628
SSS analyses – Shareholder Support Services	18.000	37.500
Overige researchopdrachten	79.525	-
	100.572	40.128

Eumedion

	€ <u>2012</u>	€ <u>2011</u>
<i>10. Commissies</i>		
Audit Commissie	18.814	29.729
Overige commissies	<u>3.172</u>	<u>6.541</u>
	<u>21.986</u>	<u>36.270</u>
 <i>11. Overig</i>		
Accountants- en administratiekosten	16.720	13.092
Vertaalkosten	2.717	3.074
Overige algemene kosten	<u>10.171</u>	<u>14.418</u>
	<u>29.608</u>	<u>30.584</u>

Eumedion

6. Begroting 2012 versus werkelijke cijfers 2012

	Werkelijkheid	2012	Begroting	2012
	€	€	€	€
Contributies	681.024		663.500	
Overige baten	2.526		5.000	
Baten SSS	18.000			
Rentebaten	<u>14.394</u>		<u>16.000</u>	
Totale baten		715.944		684.500
Personeelskosten	559.722		490.000	
Huurkosten	54.257		48.500	
Overige huisvesting- en kantoorkosten	25.229		30.000	
Reis- en verblijfkosten, seminars	24.515		20.000	
Diners, recepties, e.d.	7.558		3.000	
Kosten symposium	7.354		14.000	
Persberichten	717		2.000	
Workshops en lezingen	6.261		6.000	
Audit Commissie	18.814		37.200	
Overige Commissies	3.172		4.600	
Overige researchopdrachten	79.525		25.000	
Global Proxy Watch	3.047		3.000	
SSS analyses	18.000		-	
Website onderhoud	1.469		10.000	
Handboek - update, productie en verspreiding	-		-	
Accountants- en administratiekosten	16.720		17.000	
Vertaalkosten	2.717		8.000	
Overige algemene kosten	10.171		13.000	
Onvoorzien	-		-	
Totale uitgaven		<u>839.248</u>		<u>731.300</u>
Resultaat		<u><u>-123.304</u></u>		<u><u>-46.800</u></u>

III. OVERIGE GEGEVENS

Vaststelling jaarrekening

Het bestuur heeft in de vergadering van 20 juni 2013 de jaarrekening 2012 vastgesteld.

Het resultaat 2012 is ten laste van het stichtingsvermogen gegaan.

Amsterdam, 20 juni 2013

Algemeen bestuur

Peter Borgdorff (voorzitter)

Frederik van Beuningen

Erik Breen

Ben Kramer

Rogier Krens

Claudia Kruse

Colin Melvin

Wouter Pelser

Bart van der Steenstraten

1. CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Eumedion

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2012 van Stichting Eumedion te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over 2012 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Eumedion

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Eumedion per 31 december 2012 en van het resultaat over 2012 in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Amsterdam, 20 juni 2013

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs .H.C. van der Rijst RA

2. SAMENSTELLING BESTUUR

Ultimo 2012 fungeerden de volgende personen als bestuurder van Eumedion:

Peter Borgdorff (1953, m), Voorzitter

Hoofdfunctie: Directeur Stichting Pensioenfonds Zorg & Welzijn

Relevante nevenfuncties: voorzitter Uitvoeringsberaad van de Pensioenfederatie, bestuurslid Stichting Weet Wat Je Besteedt, lid College van Vereffenaars van Pensioenfonds Predikanten in de Protestantse Kerk Nederland en bestuurslid Nibud

e-mail : peter.borgdorff@pfzw.nl

Frederik van Beuningen (1949, m), Vice-Voorzitter

Hoofdfunctie: Directeur Teslin Capital Management B.V.

Relevante nevenfuncties: lid Adviesraad Triodos Bank Private Banking en lid Raad van Advies Staatsbosbeheer

e-mail: fvbeuningen@teslin.nl

Erik Breen, (1972, m), Penningmeester

Hoofdfunctie: -

Relevante nevenfuncties: lid Board of Governors International Corporate Governance Network (ICGN) en lid IIRC Council en lid van diverse ICGN-commissies.

e-mail: f.c.breen@gmail.com

Ben Kramer (1968, m)

Hoofdfunctie: Country Head and Board member F&C Netherlands B.V.

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: ben.kramer@fandc.com

Rogier Krens (1970, m)

Hoofdfunctie: Directeur vermogensbeheer Syntrus Achmea

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: rogier.krens@achmea.nl

Claudia Kruse, (1974, v)

Hoofdfunctie: Managing Director, Head Governance & Sustainability APG Asset Management

Relevante nevenfuncties: voorzitter ICGN Integrated Business Reporting Committee en lid van de IIRC Working Group

e-mail: claudia.kruse@apg-am.nl

Colin Melvin (1966, m)

Hoofdfunctie: Chief Executive Hermes Equity Ownership Services Ltd.

Relevante nevenfuncties: non-executive director bij Aedas en voorzitter Integrated Reporting Investor Network

e-mail: c.melvin@hermes.co.uk

Wouter Pelsler (1968, m), Secretaris/Compliance Officer

Hoofdfunctie: Chief Investment Officer MN

Relevante nevenfuncties: lid Beleggerscommissie Pensioenfederatie

e-mail: wouter.pelsler@mn.nl

Bart van der Steenstraten (1959, m)

Hoofdfunctie: Managing Director Shell Asset Management Company

Relevante nevenfuncties: lid algemeen bestuur Holland Financial Centre

e-mail: b.vandersteenstraten@shell.com

Plaatsvervangende bestuursleden

Ultimo 2012 fungeerden de volgende personen de rol van plaatsvervangende bestuurder:

1. Kris Douma (MN)
2. Marcel Jeucken (PGGM)
3. Annette van der Krogt (Syntrus Achmea)
4. Henk Marius (Hermes Investment Management)
5. Tjalling Wiersma (Shell Pensioenfonds)

3. SAMENSTELLING BUREAU EUMEDION

Rients Abma (1971, m), Directeur

Relevante nevenfuncties: lid van het bestuur van de Stichting voor de Jaarverslaggeving, lid van de redactie van 'Goed Bestuur', lid van de Commissie Financiële Verslaggeving & Accountancy van de AFM, lid van het Adviserend Panel van vertegenwoordigende organisaties van de AFM, lid van het Curatorium van het Onderzoekscentrum Onderneming & Recht van de Radboud Universiteit Nijmegen, medewerker Kluwer Groene Serie Toezicht Financiële Markten en lid van de ICGN Shareholder Rights Committee, de ICGN Nominations Committee en de ICGN Awards Committee.
e-mail: rients.abma@eumedion.nl

Martijn Bos (1971, m), Beleidsmedewerker Financiële Verslaggeving en Audit

Relevante nevenfuncties: lid van de Raad voor de Jaarverslaggeving, lid van het EFRAG User Panel, lid van de IASB Capital Market Advisory Committee en lid van de IIRC Technical Task Force.
e-mail: martijn.bos@eumedion.nl

Wouter Kuijpers (1973, m), Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Relevante nevenfuncties: parttime wetenschappelijk docent Financieel Recht Erasmus Universiteit Rotterdam, lid van de consultatiegroep van het Corporate Finance Standing Committee van de European Securities and Markets Authority (ESMA), lid van het Audit and Accounting Practices Committee van ICGN, lid van het Membership Committee van ICGN, lid van de Governance Risk en Compliance (GRC) Commissie van de NBA en contactpersoon Zuidas Instituut voor Financieel recht en Ondernemingsrecht (ZIFO).

e-mail: wouter.kuijpers@eumedion.nl

Toi van Rijn (1973, v), Office Manager

Relevante nevenfuncties: -

e-mail: toi.vanrijn@eumedion.nl

4. SAMENSTELLING COMMISSIES EN WERKGROEPEN

Ultimo 2012 kenden de commissies en de werkgroepen van Eumedion de volgende leden:

Juridische Commissie

1. *Michiel Prinsze (Robeco), voorzitter*
2. Femke van 't Groenewout (PGGM)
3. Maarten Hartog (Teslin Capital Management)
4. Welmoed Jansen (Aegon Asset Management)
5. Anatoli van der Krans (MN)
6. Henk Marius (Hermes Investment Management)
7. Pepijn Paanen (KLM Pensioenfondsen)
8. Sandor Hermens (Syntrus Achmea)
9. Isabelle Huinck (NLF1)
10. Zöhre Tali (APG Asset Management)
11. Marice Thewessen (ING Investment Management)
12. David de Villiers (Shell Pensioenfonds)

Audit Commissie

1. *Angeli van Buren-Seelen (PGGM), voorzitter*
2. Michel Hameleers (APG Asset Management)
3. Marianne Oomkes (KPN Pensioenfonds)
4. Dennis Teijsse (Syntrus Achmea)
5. Christian Vondenbusch (Robeco)

Beleggingscommissie

1. *Kris Douma (MN), voorzitter*
2. Rob Beale (Capital Group International)
3. Hiske Boerma (Delta Lloyd Asset Management)
4. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
5. Michel Cardous (SPF Beheer)
6. Frank Curtiss (Railpen Investments)
7. George Dallas (F&C)
8. Natacha Dimitrijevic (Hermes Investment Management)
9. Ger Fehrenbach (PGGM)
10. Bram Hendriks (ING Investment Management)
11. Rombout Houben (Teslin Capital Management)

(vervolg Beleggingscommissie)

12. Carola van Lamoen (Robeco)
13. Jennifer Law (BlackRock)
14. Frithjof van Rems (NLFi)
15. Dan Summerfield (USS)
16. Rosl Veltmeijer (Triodos Investment Management)
17. Holger Weeda (BNP Paribas Investment Partners)
18. Roger Wildeboer Schut (Aegon Asset Management)
19. Joop Witteveen (Kempen Capital Management)
20. Simon Wong (Governance for Owners)
21. Djimmer Yetsenga (Syntrus Achmea)

Onderzoekscommissie

1. Harald Walkate (Aegon Asset Management), voorzitter
2. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
3. Michiel van Esch (Robeco)
4. Martin Huijnen (SPF Beheer)
5. Faryda Lindeman (MN)
6. Rogier Snijdewind (PGGM)

PR-Commissie

1. Rients Abma (Eumedion), voorzitter
2. Harmen Geers (APG Asset Management)
3. Sjoerd Lont (Kempen Capital Management)
4. Toi van Rijn (Eumedion)
5. Thijs Steger (APG Asset Management)
6. David Uitdenbogaard (PGGM)
7. Thomas Steiner (Triodos Investment Management)

(vervolg PR-Commissie)

8. Wim van de Wiel (Shell Pensioenfonds)

Werkgroep Bestuurdersbezoldiging

1. Rients Abma (Eumedion), voorzitter
2. Mirte Bronsdijk (APG Asset Management)
3. Ger Fehrenbach (PGGM)
4. Carola van Lamoen (Robeco)
5. Faryda Lindeman (MN)
6. Cindy Meijer (NLF1)
7. Dries Nagtegaal (Predikanten Pensioenfonds)
8. Djimmer Yetsenga (Syntrus Achmea)

De directeur en beleidsmedewerkers van Eumedion zijn q.q. lid van alle commissies en werkgroepen.

5. LIJST VAN DEELNEMERS

Per ultimo 2012 kende Eumedion de volgende deelnemers:

1. Stichting Pensioenfonds van de ABN AMRO Bank N.V.
2. Stichting Pensioenfonds ABP
3. ActivInvestor Management B.V.
4. Aegon Asset Management
5. Ahold Pensioenfonds
6. Allianz Nederland Asset Management B.V.
7. APG Groep N.V.
8. ARCADIS Pensioenfonds
9. Stichting Bedrijfstakingpensioenfonds voor het beroepsvervoer over de weg
10. BlackRock
11. Blue Sky Group
12. BNP Paribas Investment Partners
13. BPF Bouw
14. Capital Group International
15. Capital Research and Management Company
16. Cohen & Steers
17. Stichting Pensioenfonds Casinospelen
18. DELA
19. Delta Lloyd Asset Management
20. F&C
21. Stichting Pensioenfonds Gasunie
22. Governance for Owners
23. Stichting Pensioenfonds voor de Grafische Bedrijven
24. Hermes Investment Management Ltd.
25. Project Holland Beheer B.V.
26. Stichting Pensioenfonds Hoogovens
27. Pensioenfonds Horeca & Catering
28. Stichting Pensioenfonds IBM Nederland
29. ING Asset Management
30. ING Fund Management
31. Stichting Pensioenfonds ING

(vervolg lijst van deelnemers)

32. Kempen Capital Management
33. Stichting Algemeen Pensioenfonds KLM
34. Knight Vinke Asset Management
35. Stichting Pensioenfonds KPN
36. Loyalis
37. Stichting Lucent Technologies Pensioenfonds
38. PME
39. Pensioenfonds Medewerkers Apotheken
40. Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT)
41. Pensioenfonds PNO Media
42. Menzis
43. MN
44. Stichting Pensioenfonds Openbaar Vervoer
45. PGGM Vermogensbeheer
46. Stichting Pensioenfonds voor Predikanten in de Protestantse Kerk in Nederland
47. Stichting Philips Pensioenfonds
48. Railway Pension Investments Ltd
49. Robeco Groep N.V.
50. BPF Schilders
51. Stichting Shell Pensioenfonds
52. SNS Asset Management
53. Stichting Spoorweg Pensioenfonds
54. Stichting Pensioenfonds Stork
55. Syntrus Achmea
56. Stichting Telegraafpensioenfonds 1959
57. Teslin Capital Management
58. Triodos Investment Management BV
59. Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland 'Progress'
60. Universities Superannuation Scheme (USS)
61. Stichting Pensioenfonds UWV
62. Pensioenfonds Volker Wessels
63. Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties
64. Pensioenfonds Zorg en Welzijn
65. Stichting Bedrijfspensioenfonds Zorgverzekeraars

Geassocieerde deelnemers:

1. Pensioenfederatie
2. Local Authority Pension Fund Forum
3. Netherlands Financial Investments (NFI)

6. CONTACT

Indien u meer informatie wenst, kunt u contact opnemen met het bureau van Eumedion:

Algemeen

Kantoor: Zuid-Hollandlaan 7
2596 AL DEN HAAG

Telefoon: +31 (0)70 - 2040 300

E-mail: info@eumedion.nl

Website: www.eumedion.nl

Twitter: [@Eumedion](https://twitter.com/Eumedion)

Rients Abma, Directeur

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 303

E-mail: rients.abma@eumedion.nl

Martijn Bos, Beleidsmedewerker Verslaggeving en Audit

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 304

E-mail: martijn.bos@eumedion.nl

Wouter Kuijpers, Legal Counsel en Beleidsmedewerker Corporate Governance

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 302

E-mail: wouter.kuijpers@eumedion.nl

Toi van Rijn, Office Manager

Telefoon: +31 (0)70 – 2040 301

E-mail: toi.vanrijn@eumedion.nl